Jozef Krupa

PRESNEJŠIE FORMULOVANIE KATOLÍCKEJ DOKTRÍNY

PRVÝ DIEL

UNIVERZITA KOMENSKÉHO
RÍMSKOKATOLÍCKA CYRILOMETODSKÁ BOHOSLOVECKÁ FAKULTA
BRATISLAVA

PRESNEJŠIE FORMULOVANIE KATOLÍCKEJ DOKTRÍNY

PRVÝ DIEL

prof. ThDr. Jozef Krupa, PhD.

© prof. ThDr. Jozef Krupa, PhD.
Univerzita Komenského. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta. Bratislava, 2020

Recenzenti: prof. ThDr. Anton Adam, PhD.
prof. ThDr. Marian Šuráb, PhD.

Prešlo jazykovou úpravou.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovať, ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez písomného súhlasu majiteľa autorských práv.

Univerzita Komenského. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta. Bratislava

ISBN 978-80-88696-79-7

Zoznam použitých skratiek

An. et vol. – Annus et volumen (Ročník [vydania])
Cap. – Kapitola
CCL – *Corpus Christianorum (Series Latina)*
Funk – F. X. FUNK, *Patres apostolici*, 2. vydanie
N. – Numerus (Číslo)
PG – *Patrológia Graeca* (J. P. MIGNE)
PL – *Patrológia Latina* (J. P. MIGNE)
SC = SCh – *Sources chrétiennes*
Serm. – Sermo (Reč)
vol. – volumen (zväzok)

Obsah

Úvod
1. Upresňovanie jazyka v občianskej spoločnosti
2. Smernice Katolíckej cirkvi o správnej terminológii
3. Nové bezproblémové výrazy v teologickej terminológii
3.1 Prolegomena
Tradícia
3.2 Teologická antropológia
Prvotný hriech
3.3 Graciológia
3.3.1 Aktuálne milosti
3.3.2 Ospravodlivenie, ospravodliviť, ospravodlivený
3.4 Sakramentológia
3.4.1 Sviatosti
Sviatosti uzdravenia a sviatosti služby spoločenstvu
3.4.2 Sviatosť pokánia a zmierenia
Sviatosť pokánia a zmierenia
3.4.3 Sviatosť posvätného stavu
3.4.3.1 Sviatosť posvätného stavu, posvätný stav
3.4.3.2 Presbyter
3.4.4 Sviatosť manželstva
Požehnaný stav
Namiesto Záveru
Bibliografia

Úvod

V súčasnej katolíckej doktríne je veľký priestor na upresňovanie.[1] Je to stály proces, pretože neprestajne dochádza k obohacovaniu jazyka, zvlášť v globalizovanej spoločnosti.[2] Obohacovanie slovenského jazyka predovšetkým o výrazy anglického pôvodu ako aj zmena významu niektorých slov, ktoré dostávajú nový význam, sú výzvou pre každú vedeckú oblasť, aby upresňovala svoju náuku. V katolíckej teológii sú slová, ktorých význam nie je jednoznačný, ale dvoj-[3] alebo viacznačný. Ideálom je, aby bolo čím viac monosémantických a čím menej polysémantických výrazov. Nie je to len v dôsledku globalizácie niekoľkých desaťročí, ale v početných prípadoch dedičstvo dlhšieho obdobia. V mnohých prípadoch sa tomu nedá zabrániť. Sú však viaceré možnosti, kde možno dvoj- alebo viacznačnosť eliminovať. To môže prispieť k upresneniu nielen katolíckeho učenia, ale aj náuky nekatolíckych kresťanských denominácií.

Jednu z osobných skúseností s touto témou som zažil pri prezentácii mojej schémy z angelológie pred viacerými profesormi Univerzity Komenského v Bratislave, ktorou som sa snažil objasniť na základe rozličného stupňa dokonalostí jednotlivých skupín tvorov možnosť, že existencia anjelov nie je v rozpore s ľudským rozumom:

---

[1] Porov. BELÁK, B. Jazykové a terminologické otázky. Zásady tvorby terminológie. In: *Duchovný pastier.* 2000, roč. 81, č. 1, s. 38; ZLATŇANSKÝ, J. Posvätný rád orda. In: *Duchovný pastier.* 1997, roč. 78, č. 9, s. 409 – 410; ZLATŇANSKÝ, J., JAVOR, F., BLATNICKÝ, R. Pramene použité v slovenskom preklade Katechizmu Katolíckej cirkvi – II. časť. In: *Duchovný pastier.* 2000, roč. 81, č. 2, s. 80; HORKA, R. *Venantius Fortunatus: Život svätého Martina*. Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského, 2019, s. 13; HERIBAN, J. Sväté písmo vo vydaniach Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. In: *Duchovný pastier*. 2002, roč. 83, č. 2, s. 72, pozn. č. 25; JANČOVIČ, J. Božie milosrdenstvo a spravodlivosť, ich vzájomný vzťah a komplementárnosť vo Svätom písme. In: *Aký je Boh Starého zákona*. Editor V. Juhás. Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, s. 46; ŠTRBA, B. Rozzúrený pomstiteľ. Prieskum použitia hebrejského koreňa nqm s emotívnym podfarbením ako Božieho prívlastku. In: *Aký je Boh Starého zákona*. Editor V. Juhás. Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, s. 10 – 11; OPATRNÝ, A. Soukromá zjevení. In: *Teologické texty*. 2002, roč. 13, č. 1, s. 26, pozn. č. 1.

[2] Porov. ŠTRBA, B. Satanov anjel (2Kor 12,7). Niekoľko poznámok k biblickej biografii Satana v spisoch Corpus Paulinum. In: *Angelológia a jej súčasné interpretácie*. Badín: Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2009, s. 124.

[3] Porov. MIKLUŠČÁK, P. *Kristológia II.* Spišská Kapitula-Spišské Podhradie: Teologický inštitút, 1996, s. 32.

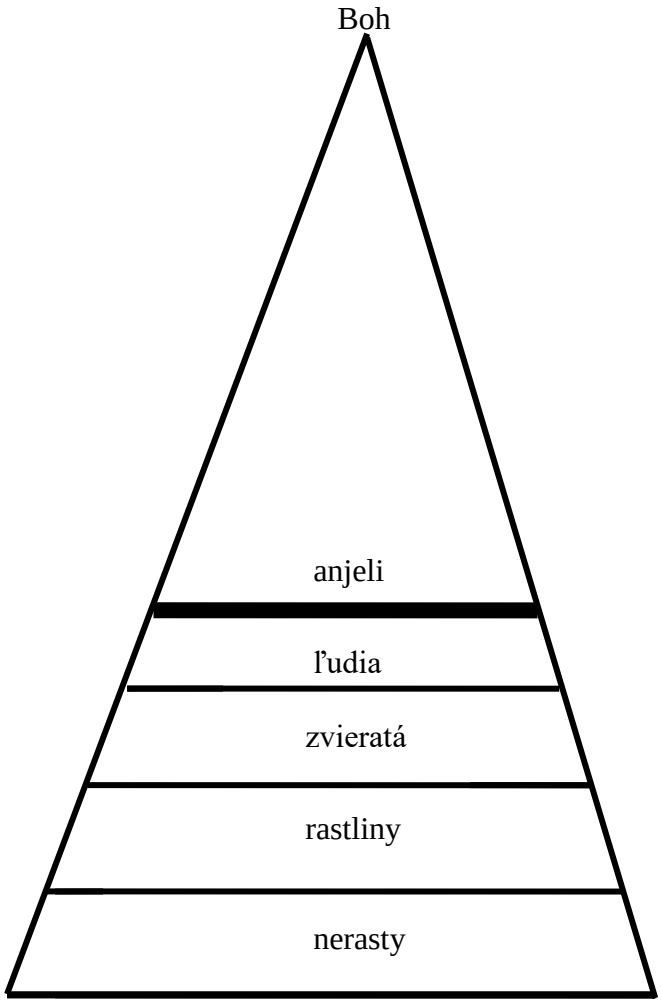

Po jej prezentovaní[4] jeden profesor farmácie vyjadril polohlasne výhradu v súvislosti s názvom „zvieratá“. Nedošlo však k tomu, aby povedal podľa neho presnejší názov mnou formulovaného pomenovania. Preto sa len môžem domnievať, či mal na mysli výraz „živočíchy“ alebo iný. Napriek tomu, že výraz „zvieratá“, „živočíchy“, prípadne iný, zo zoologického zorného uhla výstižnejší, nie je súčasťou teológie, predsa len by som rád vedel, aké pomenovanie namiesto „zvieratá“ by bolo správnejšie.

Podobne som počas jednej prednášky z dogmatickej teológie v rámci príkladu spomenul, „že Rakúsko-uhorský cisár Karol I. Habsburský…“[5] Vtom sa ohlásil jeden poslucháč, ktorý v tom čase písal o ňom diplomovú prácu, a upresnil, že blahoslavený Karol I. Habsburský nebol Rakúsko-uhorský cisár , ale rakúsky cisár a uhorský kráľ,[6] za čo som mu vďačný.

---

[4] Porov. KRUPA, J. *Stvoriteľ a Oživovateľ. Katolícka kreatológia a pneumatológia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010, s. 117.

[5] Porov. WIKIPÉDIA. Karol I. (Rakúsko-Uhorsko) [online] [cit. 24-07-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Karol_I._(Rak%C3%BAsko-Uhorsko).

[6] Porov. ŽLNAY, S. Karol I. Habsburský v cirkevno-historickom a politickom kontexte. In: *Duchovný pastier.* 2017, roč. 98, č. 2, s. 97.

Jazyk, ktorým sa vyjadruje aj katolícka doktrína, je dynamický systém, ktorý podlieha zmenám. Liturgická komisia Konferencie biskupov Slovenska má snahu, aby modlitby zodpovedali aktuálnej úrovni slovenčiny.[7] Platí to aj pre ostatné teologické disciplíny, ktoré si neustále vyžadujú upresňovanie svojej náuky. Počas takmer dvoch storočí od kodifikovania spisovného slovenského jazyka sa formulovanie teologického učenia neustále rozvíjalo. V súčasnosti sa nachádza na vysokej úrovni z hľadiska presnosti výpovede vďaka dlhoročnej práci teológov za pomoci filológov. Do polovice dvadsiateho storočia sa teológia prednášala a teologické diela sa publikovali v latinčine. To spôsobilo, že katolícka doktrína sa v slovenčine nerozvíjala s takou intenzitou, ako v iných vedách. Podobná situácia bola u katolíkov byzantského obradu a v pravoslávnej teológii, kde sa donedávna ako majoritný jazyk používala cirkevno-slovanská reč. V Evanjelickej cirkvi Augsburského vyznania na Slovensku sa niekoľko storočí používal ako majoritný jazyk biblická čeština. Napriek tomu sa za ostatné polstoročie urobil v tejto oblasti kus práce. Treba však konštatovať, že medzi tromi vetvami kresťanstva – katolicizmom, pravoslávím[8] a protestantizmom – jestvujú vo vyjadrení spoločnej teologickej náuky rozdiely, ktoré by bolo potrebné aspoň zmierniť, ak je veľmi zložité, ba až takmer nemožné úplne ich odstrániť pre mimofilologické dôvody. Svoju úlohu tu totiž zohráva teologická tradícia každej cirkvi, respektíve cirkevného spoločenstva, ktorá len ťažko opúšťa dlho zaužívané výrazové formy, keďže náboženský jazyk sa vyznačuje veľkou zotrvačnosťou, čo však môže byť prekážkou zrozumiteľnosti[9] pri komunikácii so súčasnými ľuďmi,[10] najmä tými, ktorí patria k mladšej generácii.

Okrem toho je na Slovensku potrebné upresniť aj preklad niektorých teologických a liturgických textov z latinského do slovenského jazyka. Latinských textov preto, lebo latinčina je takmer dve tisícročia materským a oficiálnym jazykom Rímskokatolíckej cirkvi a celé stáročia až do polovice dvadsiateho storočia bola aj vedeckým a kultúrnym jazykom vo vedeckej komunite.

---

[7] Porov. ŠUPLATOVÁ, A. Spýtali ste sa. In: *Katolícke noviny.* 2017, roč. 132, č. 5, s. 14; VOLEK, P. Filozofická a teologická analýza jazyka modlitby. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2002, roč. 2, č. 3, s. 212, 214.

[8] Porov. HRDINOVÁ, E. Ještě jednou k problému náboženské slovní zásoby pravoslaví. In: *Studia theologica.* 2002, roč. 4, č. 4. s. 83 – 86. Ortodoxní na Slovensku sa v kresťanskej teologickej terminológii od katolíkov odlišujú napríklad výrazom „prvorodný“ hriech; porov. BELEJKANIČ, I. *Katolícky katechizmus z pohľadu pravoslávnej teológie.* Prešov: Eparchiálna rada pravoslávnej cirkvi, 1998, s. 53. Tento autor však uvádza v inom diele názov „prvotný“; BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie I.* Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1995, s. 89 a 93, ktorý používame aj v Katolíckej cirkvi.

[9] Porov. ADAM, A., FODOROVÁ, A. Osobnosť kresťanského pedagóga v kontexte náboženskej výchovy. In: *Pedagogika religii w kontekście edukacyjnym*. Redaktor M. Włosiński. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, 2011, s. 148.

[10] Porov. VIVODA, M. Rozbor štruktúr viery v myslení Josepha Ratzingera/Benedikta XVI. In: *Teologálne čnosti z interdisciplinárneho pohľadu*. Editor M. Lichner. Trnava: Dobrá kniha, 2018, s. 403.

Stále sa v ňom vydávajú nové oficiálne dokumenty Katolíckej cirkvi. Pri porovnaní s latinským originálnym textom, ale aj s jeho prekladmi do svetových a slovanských jazykov zisťujeme, že nie všetky preklady významných latinských výrazov alebo formúl sú presným a verným prekladom originálu do slovenského jazyka. Viaceré národy v Európe, ktoré sú porovnateľne veľké ako Slovensko, sú v tejto oblasti pred nami.

Pri výskume som najprv zostavil zoznam najčastejšie sa vyskytujúcich teologických výrazov, ktoré nemajú jednoznačný, ale dvoj- a viacznačný význam, čo spôsobuje nejednoznačnosť,[11] nejasnosť a nepresnosť pri formulovaní teologickej náuky. Zaradil som ich podľa jednotlivých teologických disciplín, najmä podľa traktátov dogmatickej teológie a v ich rámci ešte podľa jednotlivých tém. Pojmy som spravidla abecedne zoradil, aby ich bolo možné ľahšie vyhľadávať.

Najprv som analyzoval vybrané termíny, prečo sú dvoj- alebo viacznačné, v čom spočíva ich nejednoznačnosť, s akými výrazmi by sa mohli mýliť alebo zamieňať, čo by mohlo komplikovať správne porozumenie katolíckeho učenia.

Navrhol som iné vhodné výrazy namiesto týchto, ktorými by sa odstránila dvoj- alebo viacznačnosť pri daných pojmoch, aby to nebolo na úkor zachovania náležitého obsahu dotyčných termínov.

Potom som predostrel svoje stanoviská na upresnenie jednotlivých výrazov a argumenty v prospech svojich jednotlivých názorov.

Vo výskume som použil analytickú, syntetickú i komparatívnu metódu.

V monografii som sa zaoberal tromi oblasťami.

V prvej kapitole som sa stručne venoval upresňovaniu jazyka a vedeckej terminológie v občianskej spoločnosti.

V druhej kapitole som poukázal na niektoré súčasné smernice Katolíckej cirkvi o správnej teologickej terminológii pri formulovaní doktríny.

V tretej kapitole som prezentoval niektoré nové bezproblémové výrazy v magisteriálnych dokumentoch, ktoré sa objavili v nedávnej dobe.

Príklad postupného zavádzania nových výrazov medzi široké vrstvy katolíkov nachádzame v článku D. Diana v Katolíckych novinách, ktorý v ňom používa výraz „posvätný stav“, ale hneď

[11] Porov. FARKAŠ, P. Interpretácia textu Zjv 1,12-16 vo svetle transpozície starozákonných atribútov. In: *Aký je Boh Starého zákona*. Editor V. Juhás. Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, s. 118.

za ním v zátvorke pridáva starší termín „(sviatosti kňazstva),[12] aby si najmä laici mohli postupne osvojiť nové pojmy.

Cieľom mojej monografie nie je prioritne pastoračné hľadisko, spočívajúce v postupnom zavádzaní nových termínov do homílií, katechizmov alebo modlitbových kníh, ale teologický pohľad, ktorého úlohou je argumentovať z aspektu obsahu učenia a správnosti slovenského jazyka. Tento zorný uhol má byť pomôckou pre zodpovedných, aby zvážili opodstatnenosť týchto návrhov a podľa toho ich postupne uplatňovali v pastoračnej a liturgickej praxi.

[12] Porov. DIAN, D. Dôležitá je úprimná súčinnosť. In: *Katolícke noviny.* 2020, roč. 135, č. 29, s. 14.

1. Upresňovanie jazyka v občianskej spoločnosti

Každý živý jazyk sa vyvíja rozmanitými spôsobmi.

Jedným z vplyvov sú iné jazyky, predovšetkým svetové.

Inokedy majú príčiny ovplyvňovania menej známy charakter. Slová toho istého jazyka s rovnakým znením dostávajú postupne nový význam, pričom predchádzajúci si ponechávajú a rozširujú ho o nový, alebo pôvodný úplne strácajú a nahrádzajú novým.

Príkladom nového významu slova, v ktorom sa síce predchádzajúci význam nestráca, ale nový nadobúda relevantnú pozíciu, patrí sloveso „baviť sa", ktoré má viacero významov:

1. nachádzať zábavu, príjemné rozptýlenie, krátiť si čas zaujímavou činnosťou, vymieňať si názory nenútene, veselo
2. menej častý význam: zdržiavať sa niekde vo význame strácať s niekým čas.

Pri vymenovaní významov tohto slova medzi nimi nebolo:

3. debatovať, rozprávať sa.

Niektorým Slovákom prekáža, ak sa niektorí politici alebo moderátori „bavia" napr. o nejakej smrteľnej nehode alebo nákazlivej chorobe. Nepokladajú to za vhodné napriek tomu, že s veľkou pravdepodobnosťou, hraničiacou s istotou, to uvedení hovoriaci nevnímajú tak, že sa na tom veselo zabávajú. Podľa jazykovedkyne by v danom kontexte mali použiť slová: „hovoríme", „debatujeme", „diskutujeme" o tom. Najmä v súvislosti s niečím nepríjemným nie je vhodné hovoriť o tom, že „sa bavíme".[13]

Tento a mnohé iné jazykové problémy spočívajú v tom, že jedna skupina príslušníkov toho istého národa dáva pôvodne jednoznačnému významu slova ďalší, ktorý mu iná skupina v danom okamihu nepriraďuje. V tomto prípade ide o tretí význam. Pracovníčka Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied Sibyla Mislovičová v súčasnosti nedáva za pravdu zástancom ďalšieho, tretieho významu slova „baviť sa".[14] Riešením problému je rešpektovať význam niektorých slov v danej epoche dovtedy, kým ich kodifikátor jazyka nerozšíri aj o nimi používaný význam.

Pri niektorých neobvyklých slovných spojeniach ide o mimofilologické dôvody. Napríklad z jazykového hľadiska je správne utvorené pomenovanie „paraolympiáda". Podoby: „paraolympiáda", „paraolympionik", „paraolympijský" sa pôvodne používali na Slovensku

[13] Porov. SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 18-04-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/212168/bavit-sa-o-niecom.

[14] Porov. SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 18-04-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/212168/bavit-sa-o-niecom.

v súvislosti s olympiádou telesne znevýhodnených športovcov. Takto sú zachytené aj v kodifikačných príručkách. V súčasnosti sa však používajú podoby: „paralympiáda“, „paralympionik“, „paralympijský“. Začali sa používať po premenovaní národných výborov. „Paraolympijské“ sa premenovali na „paralympijské“. Premenovanie malo mimojazykové dôvody. V súčasnosti máme na Slovensku *Slovenský paralympijský výbor*. Od jeho názvu sa odvíjajú aj pomenovania „paralympiáda“, „paralympijský“.[15]

Pri niektorých slovách, napríklad „dopad”, nastala istá zmena v jeho hodnotení. V *Krátkom slovníku slovenského jazyka* sa hodnotí ako subštandardné slovo v druhom význame. „Dopad“, keď niečo dopadne, je v poriadku, neutrálne slovo, ale „dopad“ vo význame: „dosah“, „účinok“, „vplyv“ sa hodnotí ako subštandardné. Nastal istý posun, pretože slovo „dopad“ sa veľmi rozšírene používa. Máme pocit, že ho používateľ jazyka potrebuje v istých situáciách. V novom *Slovníku slovenského jazyka* je hodnotené tak, že v druhom význame je ako spisovné slovo. Ako vhodnejšie sa však odporúčajú výrazy „dosah“, „účinok“, „vplyv“, prípadne „dôsledok“. Pre používateľa jazyka je to odporúčanie, aby stále nepoužíval len slovo „dopad“.[16]

Významový rozdiel je medzi zdanlivo podobnými slovami „úmrtnosť“, po latinsky „mortalitas“ a „smrtnosť“, po latinsky „letalitas“.[17]

Slovo „strašne“ sa používa v dvoch významoch:

1) „Vzbudzujúce strach“, „hrozné“, „desné“

2) hovorovo-expresívne „veľké“, „ohromné“, „náramné“, „hrozné“.

Táto príslovka by sa mala používať najmä v slovných spojeniach s negatívnym nádychom. V spojeniach, ktoré vyjadrujú kladný, prípadne obdivný postoj, je jej využitie nato, aby sme expresívne zveličili niečo v našom prejave. V oficiálnom prejave odporúča filologička nahrádzať túto príslovku neutrálnymi slovami „veľmi“, „nadmieru“, „nevýslovne“.[18]

Cieľom našej monografie je navrhnúť upresnenie niektorých teologických termínov. Sekulárny jazyk môže byť pomôckou na poukázanie, ako sa v ňom odstraňuje dvoj- a viacvýznamovosť alebo čo je oficiálne vyjadrenie, čo môže byť osožné aj v teologickej oblasti, kde sa stretávame s podobnými problémami.

---

[15] Porov. SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 18-04-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/222500/paraolympiada-alebo-paralympiada.

[16] Porov. SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 01-06-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/226042/dopad-alebo-dosah.

[17] Porov. SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 02-07-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/227640/umrtnost-a-smrtnost.

[18] Porov. SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 21-07-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/229728/strasne.

Najmä u mladej a strednej generácie sa dnes stretávame s novými štylistickými formami, ktoré sú často otrockým prekladom z angličtiny a pôsobia neprirodzene. Napríklad namiesto želania: „Prajem Vám pekný deň“ nastupuje doslovný preklad z anglického: „Have a nice day“: „Majte pekný deň.“ O niekoľko rokov sa to však na Slovensku už možno nebude vnímať ako otrocký preklad, ale po zdomácnení formulácie ako normálny jazykový prejav v súlade s pravidlami slovenského jazyka.[19] Nám však v tejto monografii ide o súčasný stav v súlade s pravidlami slovenského jazyka.

V niektorých prípadoch trvá proces nachádzania nového výrazu dlhšiu dobu, poznačenú aj neúspechmi. Napríklad v polovici osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia bolo potrebné nájsť v slovenčine zodpovedajúci výraz na rozmáhajúcu sa novú funkciu, ktorá dostala v českom jazyku pomenovanie „mluvčí“. Po istom čase toto slovo dostalo v slovenčine názov „tlmočník“. Označenie neuspokojovalo odbornú verejnosť, lebo tento termín znamená niečo iné: „prekladať z jedného jazyka do iného“, čo nezodpovedalo tejto funkcii, ktorej úlohou je oznamovať názory určitej právnickej alebo fyzickej osoby verejnosti. Až po istom čase sa udomácnilo vyhovujúce slovo „hovorca“.[20]

V niektorých prípadoch je opodstatnené aj rozširovanie významu niektorých slov, ako napríklad slova „epicentrum“, ktoré sa používa stále viac v nových, doteraz nezaužívaných situáciách.[21]

Správnej terminológii venujú pozornosť všetky vedné disciplíny, medzi nimi aj medicína.

Lekárska terminológia je súhrnný súbor pojmov a ich pomenovaní v medicíne. Využíva väčšinou klasickú latinčinu a klasickú gréčtinu. Hlavným dôvodom je už nemeniaca sa slovná zásoba a gramatický systém, historické korene medicíny v období starovekého Grécka a Rímskej ríše, celosvetová zrozumiteľnosť a platnosť bez uprednostňovania „živých“ jazykov, obsahová presnosť. Veľkou výhodou je možnosť takmer ku každému latinskému podstatnému menu vytvoriť prídavné meno a schopnosť gréčtiny tvoriť zložené slová, ktoré by v živom jazyku vyžadovali viacslovný a zložitý opis. Nezanedbateľný význam má i nezrozumiteľnosť pre laika.[22]

Zatiaľ čo posledná veta vyjadruje výhodu pre medicínu, neplatí pre iné vedné odbory, teológiu nevynímajúc, ktoré majú opačný cieľ. Spomedzi základných pravidiel súčasnej anatomickej nomenklatúry sú dve inšpiratívne aj pre ne:

---

[19] Porov. BILÁ, M. Jazyk ovplyvňuje naše chápanie sveta. In: *Katolícke noviny.* 2019, roč. 134, č. 8, s. 20.

[20] Porov. HORKA, R. Hymny Aeterne Rerum Conditor a Deus Creator omnium svätého Ambróza. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2011, roč. 8, č. 1, s. 77.

[21] Porov. SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 03-06-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/226042/dopad-alebo-dosah.

[22] Porov. WIKIPEDIA. Lekárska terminológia [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Lek%C3%A1rska_terminol%C3%B3gia.

- každý orgán sa označuje jedným termínom, aby nemohlo dôjsť k zámene
- každý termín má byť čo najvýstižnejší.[23]

Základom anatomickej terminológie je nomenklatúra,[24] teda jednotný súbor termínov na pomenovanie orgánov ľudského tela. Nomenklatúra musí byť predovšetkým *jednoznačná*.[25] Anatomické názvoslovie toto kritérium nepochybne spĺňa, hoci ani ono sa nevyhlo takému javu prirodzeného jazyka, akým je synonymia, čiže vzťah medzi formálne odlišnými slovami, ktoré majú totožný alebo blízky význam. Dá sa povedať, že synonymá sú korením jazyka, lebo obohacujú štylistiku. Online synonymické slovníky sú obľúbenou pomôckou pri písaní textov. No v prípade nomenklatúry, ktorej základným kritériom je významová jednoznačnosť, môže byť synonymia problematická. V anatomickej nomenklatúre sa napríklad vyskytujú synonymá, ktorých použitie závisí od konkrétneho orgánu alebo typu tkaniva.[26] Častým javom v anatomickej nomenklatúre sú rady čiastočných synoným. Príkladom sú názvy otvorov a vyústení orgánov a na ne nadväzujúcich kanálov, prívodov a vývodov.[27] Koexistencia týchto termínov je výsledkom desaťročí diskusií anatómov. Súvisí so snahou čo najpresnejšie opísať zložitú stavbu tela, kde sú štruktúry navzájom poprepájané a vyžadujú si prívod živín či odtok sekrétov. Z uvedených príkladov je zrejmé, ako sa v nomenklatúre dosahuje potrebná jednoznačnosť. Každý názov sa presne určuje opisom, a to podľa príslušného orgánu, nadväzujúceho alebo susediaceho orgánu, funkcie či iných vlastností a topografie. Nežiaduci vplyv synonymie sa tým eliminuje. Do oblasti anatomickej synonymie možno zaradiť staršie názvy a eponymá, ktoré už nie sú súčasťou nomenklatúry, napríklad tuba Eustachī.[28]

Zaujímavým jazykovým fenoménom v prírodných vedách, ktoré sa hrdia exaktnými poznatkami, sú stáročia používané nevedecké výrazy „východ slnka“ a „západ slnka“, ktoré sa nespresnili ani po niekoľkých storočiach od dokázania, že slnko ani nevychádza ani nezapadá, lebo je stálica, ale Zem sa istý čas otočí smerom, odkiaľ svieti slnko alebo sa od tohto smeru

---

[23] Porov. WIKIPEDIA. Lekárska terminológia [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Lek%C3%A1rska_terminol%C3%B3gia.

[24] Názvoslovie.

[25] Porov. VASIĽOVÁ, L. Synonymia v anatómii. In: *Naša univerzita.* 2019, roč. 65, č. 7, s. 39; BELÁK, B. Jazykové a terminologické otázky. Zásady tvorby terminológie. In: *Duchovný pastier.* 2000, roč. 81, č. 1, s. 40.

[26] Napríklad: vestibulum (vestibulum nāsī – „predsieň nosovej dutiny“) – ātrium (ātrium cordis dextrum – „pravá srdcová predsieň“); collum (collum femoris – „krček stehnovej kosti“) – cervīx (cervīx uterī – „krček maternice“); raphē (šev, spojenie mäkkých tkanív: raphē palātī – „šev podnebia“) – sūtūra (šev, spojenie tvrdých tkanív: sūtūra intermaxillāris – „medzičeľustný šev“) a ďalšie.

[27] Napríklad: forāmen (forāmen nutrīcium ulnae – „vyživovací otvor lakťovej kosti“), apertūra (apertūra thōrācis īnferior – „dolný vchod hrudníka“), ōstium (ōstium uterīnum tubae uterīnae – „maternicové ústie vajíčkovodu“), adītus (adītus laryngis – „hrtanový vchod“), ďalej canālis (canālis nervī faciālis – „kanál tvárového nervu“), ductus (ductus hēpaticus commūnis – „spoločný pečeňový vývod“), meātus (meātus nāsī medius – „stredný nosový priechod“).

[28] Eustachova trubica, starší názov: tuba audītōria; nomenklatúrny názov: tuba audītīva – „sluchová trubica“; porov. VASIĽOVÁ, Synonymia v anatómii, s. 39.

odvráti. Teda už niekoľko storočí exaktné vedy vedome tolerujú nevedecký spôsob vyjadrovania tohto prírodného javu. Nenástoja, ba ani nenavrhujú presný vedecký spôsob formulovania tejto každodennej situácie v súlade s realitou. Dôvodom je zrejme jednoduchší, hoci nevedecký a nesprávny spôsob vyjadrenia dvoma slovami „východ slnka“ na rozdiel od viacslovného exaktného opisu, napríklad slovami: „Zem sa v našej oblasti otočí smerom k slnku o 6. hodine 5. minúte“ alebo „okamih, v ktorom stred slnečného kotúča pri východe slnka prechádza vodorovnou rovinou dotýkajúcou sa ideálneho zemského povrchu (t. j. hladiny mora) v mieste pozorovania východu slnka“[29] a v prípade „západu slnka“ napr. slovami: „Zem sa v našej oblasti odvráti (, resp. vzdiali) od slnka o 18. hodine 9. minúte“ alebo „okamih, v ktorom stred slnečného kotúča pri západe slnka prechádza vodorovnou rovinou dotýkajúcou sa ideálneho zemského povrchu (t. j. hladiny mora) v mieste pozorovania západu slnka“[30] alebo ešte presnejšiou formuláciou.

Terminologickej jednoznačnosti zrozumiteľnosti jazyka prekážajú homonymia a polysémia.

Homonymá – z gréckého ὅμος *homos* „rovnaký“; ὄνομα *onoma* „meno“ – sú slová, ktoré znejú rovnako ako iné slová iného významu a pôvodu.

Vznik homoným býva náhodný, napríklad odvodením slov od podobných základov alebo preberaním z cudzích jazykov. Ak sa zhodujú iba v niektorých tvaroch, sú to čiastočné homonymá, napríklad „žila“, „los“.

V rámci lingvistickej teórie sa homonymia považuje za jeden z typov nejednoznačnosti, ambiguity, ktorá zahŕňa homonymiu aj polysémiu. Zatiaľ čo pri polysémii ide o to, že jedno slovo má viacero významov, pri homonymii vzhľadom na stupeň rozdielnosti významov či na rozdielny pôvod konštatujeme, že ide o viacero rozdielnych, i keď rovnako znejúcich slov. V oboch prípadoch však ide o to, že rovnakému zvukovému a pod. reťazcu priraďujeme rozdielne významy. Možno teda hovoriť o nediskrétnych faktoch jazyka, vedúcich k existencii synkretických znakových foriem.

Nepravé homonymá sú iba výslovnostné alebo homofónne, ako „biť“ a „byť“, „vír“ a „výr“ alebo iba pravopisné alebo homografné, napríklad: „chaty“ – „chaty“ versus „čety“.

V slovenčine sú homonymá pomerne zriedkavé a ich používanie väčšinou nespôsobuje nedorozumenie. Jazykom s častým výskytom homoným je napríklad angličtina.

Príkladmi homoným sú slová:

---

[29] Porov. WIKIPEDIA. Východ slnka [online] [cit. 30-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchod_slnka.

[30] Porov. WIKIPEDIA. Západ slnka [online] [cit. 30-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1pad_slnka.

- stopky – 1) hodiny na meranie času
  – 2) časť ovocia
- správa – 1) starostlivosť o vec
  – 2) oznam
- strana – 1) ľava/pravá
  – 2) v knihe
  – 3) politická strana
- rys – 1) zviera
  – 2) papier
  – 3) charakteristická črta, napríklad tváre
- vodička – 1) zdrobnelina vody
  – 2) šoférka
- koruna – 1) kráľovská
  – 2) časť stromu
  – 3) platidlo.[31]

Mnohoznačnosť, viacvýznamovosť, viacznačnosť je sémantický vzťah, keď rovnaké slová označujú rôzne predmety v rôznych významoch. Napríklad slovo „zem“ znamená rôzne veci, keď týmto slovom označujeme *prsť, pôdu, územie, zemeguľu*. Mnohoznačnosť termínov umožňuje sprostredkovať rozličné súvislosti zmyslu,[32] čo môže spôsobovať rôzne nejasnosti.

Odstrániť homonymiu a polysémiu teologických termínov, respektíve ju redukovať na najnižšiu možnú mieru aspoň pri niektorých pojmoch[33] znamená relevantný krok vpred pri interpretácii kresťanského posolstva v danej oblasti.

---

[31] Porov. WIKIPÉDIA. Homonymum [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Homonymum; CHOVAN, J. *Biblicko-jazykové reflexie*. Turany: P+M, 2019, s. 34.

[32] Porov. WIKIPÉDIA. Mnohoznačnosť [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Mnohozna%C4%8Dnos%C5%A5; PISÁRČIKOVÁ, M., POVAŽAJ, M. A KOL. Synonymický slovník slovenčiny. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2004, 4.8., s. 13; [online] [cit. 24-04-2020]. Dostupné na internete: https://slovnik.juls.savba.sk/sss-uvod.pdf.

[33] Porov. BELÁK, Jazykové a terminologické otázky, s. 38 – 40. Tento článok PaeDr. B. Beláka je cenným príspevkom o zásadách tvorby slovenskej katolíckej terminológie.

2. Smernice Katolíckej cirkvi o správnej terminológii

Revízia terminológie a prekladov je prirodzená a nevyhnutná požiadavka vyplývajúca z vývoja kultúry a jazyka i z pokroku v teologickom bádaní.[34]

Druhý vatikánsky koncil prízvukuje, že „revíziu jednotlivých častí liturgie má vždy predchádzať dôkladný teologický, historický a pastorálny výskum“.[35]

Pápež sv. Ján Pavol II. citoval svätého Vincenta z Lérinsu z kresťanského staroveku a pápež František zasa jeho vyjadrenie:

„Obnova vyjadrovacích foriem je nevyhnutná na odovzdávanie nepozmeneného významu posolstva evanjelia dnešnému človekovi.“[36]

Svätý Otec František píše: „Rýchle kultúrne zmeny si […] vyžadujú, aby sme neustálu pozornosť venovali hľadaniu spôsobov vyjadrenia večných právd takým jazykom, ktorý ľuďom umožní rozpoznať ich neustálu aktuálnosť a novosť.“[37]

Na jeseň roku 1997 vyšla kniha profesora Jacquesa Dupuisa[38] *Cestou ku kresťanskej teológii náboženského pluralizmu*. 26. februára 2001 uverejnila Kongregácia pre učenie viery oznam.[39] Stanovisko k Dupuisovej knihe vymenováva témy, ktoré považuje kongregácia za nutné zabezpečiť, ale ani v najmenšom sa nepokúša vzniesť obvinenie proti konkrétnym miestam knihy. Prikazuje však upraviť ďalšie vydanie tak, aby nedochádzalo k viacznačnému vysvetľovaniu a falošným dôsledkom. J. Dupuis mohol bez ťažkostí podpísať osem predložených téz.[40]

Promulgačný dekrét tretieho typického latinského vydania *Rímskeho misála* od Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí požaduje od biskupských konferencií, aby doteraz používané preklady upravili tak, aby boli vernejšie latinskému originálu. Túto požiadavku zdôraznila aj inštrukcia *Liturgiam authenticam* z 28. marca 2001, ktorá v článkoch 131 a 133

---

[34] Porov. RINDOŠ, J. SJ. Nie „ženích“ ale: sv. Jozef, „manžel“ Panny Márie. Odpoveď Liturgickej komisii pri KBS. 20. 11. 2015. [online] [cit. 22-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.teoforum.sk/?id=47&view_more=1419; TK KBS. Vatikán v OBSE: Rodová rovnosť neruší diferenciu medzi mužmi a ženami [online] [cit. 30-10-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20201030028.

[35] DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL. Konštitúcia O posvätnej liturgii *Sacrosanctum Concilium*, 23.

[36] SVÄTÝ VINCENT Z LÉRINSU. Commonitorium primum, 23. In: PL 50, 667 – 668. In: JÁN PAVOL II. Encyklika *Ut Unum Sint*, 19; FRANTIŠEK. Apoštolská exhortácia *Evangelii Gaudium*, 41; JANČOVIČ, J. Ježišova katechéza o modlitbe v kontexte Reči na vrchu (Mt 6,5-15). In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2004, roč. 4, č. 2, s. 103.

[37] FRANTIŠEK. Apoštolská exhortácia *Evangelii Gaudium*, 41.

[38] Jacques Dupuis pôsobil v rokoch 1948 – 1981 ako profesor dogmatiky na Teologickom inštitúte Spoločnosti Ježišovej v New Dillí, potom na rímskej Gregoriáne.

[39] Notificatio.

[40] Porov. CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI. Notificatio De quodam scripto P. Iacobi Dupuis e Societate Iesu. In: *Acta Apostolicae Sedis.* 2002, an. et vol. 94, n. 2, s. 142 – 144; Případ Dupuis. In: *Teologické texty.* 2001, roč. 12, č. 1, s. 39; LITVA, F. Kresťanská teológia a náboženský pluralizmus. In: *Duchovný pastier.* 2001, roč. 82, č. 9, s. 402 – 418.

požaduje od biskupských konferencií revíziu doteraz používaných liturgických prekladov.[41] Aj to svedčí, že jazyk, vrátane teologického a liturgického, sa vyvíja a Cirkev má na to reagovať, aby sa nepodobala na inštitúciu, ktorej úlohou je udržiavať archaický jazyk, ale zrozumiteľným spôsobom aj cez slovné formulácie odovzdávať katolícku doktrínu.[42]

Cieľom je podľa možnosti čo najpresnejší preklad, pretože liturgické texty často vyjadrujú dogmatický obsah.

Súčasné predpisy, hlavne inštrukcia *Liturgicam authenticam,*[43] upozornili, že pri preklade liturgických textov z latinčiny nemožno vždy postupovať tak, ako pri preklade textov z moderných jazykov. Liturgické texty niekedy obsahujú dôležité vieroučné konotácie, ktoré je potrebné snažiť sa pri preklade vyjadriť čo najpresnejšie. Tiež je potrebné rozlišovať medzi prekladom latinských textov, ich výkladom a tvorbou úplne nových liturgických textov. Hoci sa pri preklade nedá prekladať slovo za slovom, lebo by z toho často vyšiel nezmysel, je potrebné tiež neprekročiť istú hranicu, aby sa do prekladu nevkladala interpretácia textu, ktorá patrí do homílie alebo katechézy alebo aby sa z prekladu nestala tvorba úplne nového textu len približne inšpirovaná latinským originálom. Striktnejší preklad sa vyžaduje najmä pri sviatostných formulách a dôležitejších textoch. Vo svätej omši ide hlavne o eucharistické modlitby.[44]

Medzinárodná teologická komisia výstižne vyhlasuje, že poslušnosť voči magistériu zo strany teológov ako príslušníkov Božieho ľudu zahŕňa určitý komentár a kritické hodnotenie konštruktívneho rázu. Katolícka teológia nemôže vyjadrovať „nesúhlas“ s magistériom, ale môže, ba dokonce musí bádať a klásť otázky, ak chce naplňovať svoje vlastné poslanie. Teológovia by sa mali snažiť, aby prehlbovali pravdu, ktorú hlása cirkevné magistérium, keď budú odhaľovať jej implikáciu pre kresťanský život a pre službu pravde. Týmto spôsobom teológovia napĺňajú svoju vlastnú úlohu a náuka magistéria potom nie je v teologickej práci redukovaná len na dekoratívne citácie.[45]

---

[41] Porov. LAUKO, J. Zmeny v misáli sa veriacich nedotknú. In: *Katolícke noviny.* 2019, roč. 134, č. 21, s. 4.

[42] Porov. ZLATŇANSKÝ, J., JAVOR, F., BLATNICKÝ, R. Pramene použité v slovenskom preklade Katechizmu Katolíckej cirkvi – II. časť. In: *Duchovný pastier.* 2000, roč. 81, č. 2, s. 81.

[43] Porov. KONGREGÁCIE PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. Piata inštrukcia o správnom uskutočňovaní konštitúcie Druhého vatikánskeho koncilu o posvätnej liturgii (Sacrosanctum Concilium, č. 36) o používaní národných jazykov vo vydaniach kníh rímskej liturgie Liturgiam authenticam [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/liturgiam-authenticam. Preklad z latinčiny z Acta Apostolicæ Sedis 93 (2001) 685 – 726 Andrej Krivda, s použitím prekladu sestry M. Klaudie Brajerovej SDR – Liturgický inštitút Jána Jaloveckého, Košice. Text prevzatý z: Liturgia. 2010, roč. 20, č. 2, s. 106 – 144. In: LAUKO, J. Zmeny v misáli sa veriacich nedotknú, s. 4.

[44] Porov. LAUKO, Zmeny v misáli sa veriacich nedotknú, s. 4.

[45] Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Teologie dnes: perspektivy, principy a kritéria, 41; MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA. Výklad dogiem (De interpretatione dogmatum, O interpretácii dogiem), bod 80. In: TÁŽE. *O Ježišovom sebapoznaní (De lesu autocoscientia, O vedomí, ktoré mal Ježiš o sebe samom). Výklad dogiem (De interpretatione dogmatum, O interpretácii dogiem)*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha,

Nevyhnutne dochádza k tomu, že vo vzťahu medzi teológmi a biskupmi sa môže niekedy objavovať určité napätie. Vo svojej hlbokej analýze dynamickej interakcie medzi tromi Kristovými úradmi, prorockým, kráľovským a kňazským úradom vnútri živého organizmu Cirkvi svätý John Henry Newman uznával možnosť takých „kontrastov a chronických napätí". Tento autor považoval spomenuté záležitosti za „normálny stav vecí." „Teológia je základným a regulatívnym princípom celého cirkevného systému", napriek tomu „nemôže mať vždy teológia navrch", napísal daný autor. Ohľadom napätia medzi teológmi a magistériom sa Medzinárodná teologická komisia v roku 1975 vyjadrila: „Všade tam, kde je skutočný život, sa vyskytuje aj napätie. Nejde o nepriateľstvo ani o rivalitu, ale skôr o vitálnu silu a nabádanie k tomu, aby sa úlohy každého naplňovali komunitným a dialogickým spôsobom."[46]

Podľa kardinála J. Ratzingera neschopnosť pochopiť dedičný hriech a urobiť ho zrozumiteľným je najťažším problémom súčasnej teológie a dnešnej pastorácie. Na otázku redaktora, či nie je potrebné porozmýšľať o novom názve pre „dedičný hriech" a či je tento starý výraz z čias cirkevných otcov našim časom primeraný, reagoval, že je vždy nebezpečné pozmeňovať náboženskú terminológiu. Tu je veľmi dôležitá kontinuita. Centrálne výrazy viery pokladá za nemeniteľné, pretože vznikli z dôležitých textov Svätého písma. Napríklad „Boží Syn", „Duch Svätý", „panenstvo" a „Božie materstvo Márie". Pripúšťa však, žeby sa mohli zmeniť názvy, ako „dedičný hriech", ktoré sú obsahovo biblického pôvodu, ale výrazovo pochádzajú až z čias teologických úvah. V každom prípade však treba postupovať opatrne, pretože slová sú dôležité, keďže sú úzko zviazané s významom. Zároveň si však myslí, že teologické a pastoračné ťažkosti s dedičným hriechom nie sú jazykovej, ale hĺbkovej povahy.[47]

Prekladatelia *Katechizmu Katolíckej cirkvi* do slovenčiny uvádzajú, že pri preklade textov z *Kódexu kánonického práva* ich viedli dve základné kritériá:

1) Vernosť oficiálnemu latinskému textu
2) a prispôsobenie duchu a spôsobu vyjadrovania súčasnej slovenčiny.[48]

Svätý John Henry Newman tvrdil: „Nie každé poznanie je vhodné pre všetky ľudské mysle. Určité tvrdenie môže byť pravdivé, napriek tomu v určitej špecifickej a vymedzenej dobe alebo na

2002, str. 87 – 88. Edícia Dokumenty Medzinárodnej teologickej komisie. 1. zväzok. Preklad z diel: Enchiridion Vaticanum 10, 681 – 723, 31. 5. 1986 a Enchiridion Vaticanum 11, 2717 – 2811, október 1989.

[46] Porov. MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Teologie dnes: perspektivy, principy a kritéria, 42.

[47] Porov. VRABLEC, J. *O otázkach viery. Prednášky podľa kardinála Ratzingera*. Bratislava: Lúč, 1992, s. 58; ŠTRBA, B. Hľadanie pokory v starozákonnej tradícii ako podnet pre dnešnú teológiu. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2013, roč. 10, č. 1, s. 45 – 54.

[48] Porov. ZLATŇANSKÝ, JAVOR, BLATNICKÝ, Pramene použité v slovenskom preklade Katechizmu Katolíckej cirkvi – II. časť, s. 80.

určitom mieste môže vyznievať »pre sluch zbožného človeka opovážlivo, urážlivo a pohoršlivo«, a predsa nie je »heretické« ani »mylné«.“[49]

Podľa týchto zásad aj ja predkladám svoje návrhy bez toho, žeby som si robil nárok na prijatie čo i len jedného z nich. Nezanedbateľnou úlohou teológov je aj predkladať vyargumentované návrhy. Zaujatie stanoviska k nim je úlohou magistéria. Nezriedka dochádza k akceptovaniu niektorých z nich s odstupom dlhej doby, nevynímajúc ani staročia.[50] To však teológa nemá odrádzať, aby ich naďalej predkladal.

Explicatio[51] terminorum – vysvetlenie pojmov – bolo základom správnej debaty a dialógu na stredovekých univerzitách.[52] Pripomenul to aj kardinál Joseph Ratzinger na začiatku odpovede na druhú vetu otázky Petra Seewalda:

„Nezriedka sa objavuje výpoveď: „Z Kristovho narodenia sa za 2000 rokov stal najväčší mýtus všetkých čias. […]“ slovami:

„Hádam by sme sa mali dohodnúť najprv na význame slova „mýtus“.”[53]

Najvyšší predstavitelia kresťanských cirkví a Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike za účasti vtedajšieho predsedu vlády Slovenskej republiky Petra Pellegriniho na stretnutí 4. marca 2019 v Badíne upozornili na úlohu, ktorú pri šírení genderovej ideológie zohráva manipulácia s jazykom. Deje sa to napríklad vtedy, ak:

- namiesto otca a matky hovoríme o „rodičovi jedna“ a „rodičovi dva“
- termínom „manželstvo“ označujeme aj iné spolužitie ako spolužitie muža a ženy
- namiesto jednoznačného pojmu „násilie v rodinách“ hovoríme o takom násilí, ktoré je podmienené alebo vyvolané rodom.

Je vecou spravodlivosti, aby sa realita a pravda neprekrúcali.[54]

---

[49] NEWMAN, J.H. „Preface to the Third Edition“. In: WIEDNER, H.D. (ed.). The Via Media of the Anglican Church. Oxford: Clarendon Press, 1990, s. 29 – 30. In: MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Teologie dnes: perspektivy, principy a kritéria, 42, poznámka číslo 102.

[50] Porov. OTT, L. *Grundriß der Dogmatik*. 10. Auflage. Wien: Herder, 1981, s. 138; KANDERA, P. *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.* Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 1987, s. 346; SCHMAUS, M. *Sviatosti*. Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1981, s. 239. Edícia Lux et vita 4.

[51] Respektíve „explanatio”.

[52] Porov. VITTEK, J. Relácia vKontexte (20). Telo, duša, duch, rovnocennosť n□. In: *TVLUX* [online] [cit. 25-04-2020]. Dostupné na internete: http://www.tvlux.sk/archiv/play/9272; ADAM, A. Prostredník Ježiš Kristus podľa W. Granata. In: *Duchovný pastier.* 1995, roč. 76, č. 10, s. 438; DUDA, J. Katolícka škola. In: *Duchovný pastier.* 1999, roč. 80, č. 4, s. 163.

[53] *Kardinál Joseph Ratzinger. Boh a svet. Viera a život dnes. Rozhovor s Petrom Seewaldom*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2002, s. 174.

[54] Porov. TK KBS. Vyhlásenie najvyšších predstaviteľov kresťanských cirkví v Badíne. 4. marca 2019 [online] [cit. 24-04-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20190304018; THURZO, V. Súčasné ideológie a Máriina úloha v dejinách spásy. In: *Mária – Matka v každej dobe*. Editor A. Adam. Badín: Kňazský seminár svätého Františka Xaverského, 2017, s. 324; VIGLAŠ, J. Fatima a význam výhrady vo svedomí. In: *Mária – Matka v každej dobe*. Editor A. Adam. Badín: Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2017, s. 133.

Dôležitá zásada spočíva v tom, že pri rozpracovaní teologickej terminológie nemôžu rozhodovať iba sami lingvisti. Osvedčila sa prax, že hlavné miesto tu majú odborníci z príslušnej sféry pri konzultovaní svojich prístupov či v diskusiách s jazykovedcami.[55]

3. Nové bezproblémové výrazy v teologickej terminológii

Relevantným prínosom pre rozvoj terminológie dogmatickej teológie bol *Katechizmus Katolíckej cirkvi* pre univerzálnu Cirkev a následne aj pre jednotlivé jazyky. V jednotlivých častiach dogmatickej teológie predkladám niektoré konkrétne príklady rozvoja teologickej terminológie v slovenčine v tomto i iných dielach.

3.1 Prolegomena

Tradícia. V slovenskom preklade knihy Neuner, J., Roos, H. *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria* z roku 1995 sa na strane 57 uvádza, že „Základ tradície bol položený v prvej „apoštolskej kázni".[56] Na nasledujúcej strane však už čítame: „Boh […] nemohol zveriť svoje Zjavenie […] iba litere; napísané slovo musí byť včlenené do živého slova Tradície."[57] Od tohto miesta používa slovenský preklad diela v slove „Tradícia" v zmysle súčasti Božieho zjavenia veľké „T" tak v magisteriálnych textoch ako aj v komentároch k nim.[58]

Najmä od vydania *Katechizmu Katolíckej cirkvi* v slovenčine sme si začali viac uvedomovať rozdiel medzi „Tradíciou" a „tradíciou". Rozdiel vysvetľuje nadpis pred 83. bodom *Katechizmu Katolíckej cirkvi*: „Apoštolská Tradícia a cirkevné tradície" a jeho nasledujúci text:

„[Apoštolská] Tradícia […] pochádza od apoštolov a odovzdáva to, čo oni prijali z Ježišovho učenia a príkladu a čo ich naučil Duch Svätý. […]. Nový zákon sám svedčí o procese živej Tradície.

Od nej treba odlišovať „tradície" teologické, disciplinárne, liturgické alebo týkajúce sa nábožnosti, ktoré sa postupom času zrodili v miestnych cirkvách. Sú to osobitné formy prispôsobené rôznym miestam a obdobiam, ktorými sa prejavuje veľká Tradícia. V jej svetle sa

[55] Porov. MLACEK, J. Súčasná spisovná slovenčina a náboženský štýl. In: *Liturgia*. 2012, roč. 22, č. 2, s. 153 – 154; BELÁK, Jazykové a terminologické otázky, s. 39.
[56] NEUNER, J., ROOS, H. *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria*. Trnava: Dobrá kniha, 1995, s. 57.
[57] NEUNER, ROOS, *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria*, s. 58.
[58] Porov. NEUNER, ROOS, *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria*, s. 58 – 90; TK KBS. KBS prináša preklad nóty o modifikácii sviatostnej formuly krstu [online] [cit. 02-10-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20200923040.

tieto „tradície“ môžu pod vedením Učiteľského úradu Cirkvi zachovať, zmeniť alebo aj zanechať.“[59]

Slovenský text používa veľké a malé „T“ v slove „tradícia“ presne podľa oficiálnej latinskej pôvodiny *Cathechismu Catholicae Ecclesiae* v nadpise pred 83. bodom: „Traditio apostolica et traditiones ecclesiales“ aj v jeho nasledujúcom texte:

„Traditio [apostolica] […] ab Apostolis procedit […] Novum Testamentum viventis Traditionis processum testatur.

Ab illa « traditiones » theologicae, disciplinares, liturgicae aut ad devotionem pertinentes sunt distinguendae […]. Hae sunt particulares formae sub quibus magna Traditio expressiones diversis locis et diversis aetatibus accommodatas recipit.“[60]

Rozdiel spočíva v tom, že „Tradícia“ s veľkým „T“ je časť Božieho zjavenia, záväzná pre všetkých katolíkov, kým „tradícia“, respektíve „tradície“ sú rôzne partikulárne teologické, disciplinárne, liturgické, spirituálne – týkajúce sa nábožnosti –, pôstne a iné tradície, nezaväzujúce všetkých katolíkov, ktoré sú aktuálne iba pre určitú miestnu cirkev, čiže časť Katolíckej cirkvi. Toto rozlišovanie má z hľadiska náuky veľký význam, lebo zo začiatočného písmena slova vieme hneď na prvý pohľad určiť všeobecnú, prípadne len partikulárnu záväznosť danej tradície.

V slovenskom preklade *Katechizmu Katolíckej cirkvi* sa v nadpise pred bodom 75, v bode 78, v nadpise pred bodom 80 a v bodoch 80 – 81 a 84 vyskytuje slovo „Tradícia“ v tomto kontexte:

„Apoštolská Tradícia”.[61]

„Živé odovzdávanie, vykonávané v Duchu Svätom, sa volá Tradícia […]. Prostredníctvom Tradície „Cirkev vo svojom učení, živote a kulte zachováva a všetkým pokoleniam odovzdáva všetko, čím sama je, a všetko, čo verí“. „Výroky svätých Otcov dosvedčujú oživujúcu prítomnosť tejto Tradície […].“[62]

„Vzťah medzi Tradíciou a Svätým písmom“.[63]

„Posvätná Tradícia a Sväté písmo […] úzko súvisia […].“[64]

„*Posvätná Tradícia* […] Božie slovo, ktoré zveril Kristus […] apoštolom, neporušene odovzdáva ich nástupcom […].“[65]

---

[59] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 83; porov. NEUNER, ROOS, *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria*, s. 58; 88. bod, s. 64; KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. Všeobecné smernice Rímskeho misála (Missale Romanum, editio typica tertia, 2002), bod 6 a 357. In: *Liturgia*. 2008, roč. 18, č. 4, s. 273.
[60] *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 83.
[61] Nadpis pred 75. bodom *Katechizmu Katolíckej cirkvi*.
[62] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 78.
[63] Nadpis pred 80. bodom *Katechizmu Katolíckej cirkvi*.
[64] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 80.
[65] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 81.

„*Poklad viery* […] obsiahnutý v posvätnej Tradícii […].“[66]

V latinčine sú tieto formulácie daných textov:

„De Traditione apostolica“.[67]

„Haec viva transmissio, in Spiritu Sancto peracta, quatenus distincta a sacra Scriptura, […], Traditio appellatur. […] « Sanctorum Patrum dicta huius Traditionis vivificam testificantur praesentiam, […]».“[68]

„De relatione inter Traditionem et sacram Scripturam“.[69]

« Sacra Traditio […] et sacra Scriptura arcte inter se connectuntur […]».[70]

« *Sacra* […] *Traditio* Verbum Dei, a Christo Domino […] Apostolis concreditum, successoribus eorum integre transmittit […]».[71]

„*Depositum fidei*, quod in sacra Traditione […] continetur […].“[72]

V slovenskom preklade prednášky kardinála G. L. Müllera z roku 2018 v Bratislave sa vo vete: „Podľa katolíckeho chápania je však zjavenie – sprostredkované Svätým písmom a apoštolskou Tradíciou […]“[73] nachádza slovo „Tradíciou“ v zmysle súčasti Božieho zjavenia s veľkým „T“. O niekoľko riadkov ďalej vo vete: „[…] obmedzuje sa Svätý Otec len na niekoľko nesprávnych […] názorov niektorých katolíckych […] morálnych teológov, ktoré je potrebné korigovať vo svetle Svätého písma a apoštolskej tradície (VS, 5)“[74] nachádzame v tom istom význame výraz „apoštolskej tradície“ s malým „t“. Dôvodom malého „t“ v druhom prípade je zrejme to, že ide o citát, prevzatý z piateho bodu slovenského textu encykliky *Veritatis Splendor*, v ktorom je malé „t“.[75]

---

[66] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 84.
[67] Nadpis pred 75. bodom *Cathechismu Catholicae Ecclesiae*.
[68] *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 78.
[69] Nadpis pred 80. bodom *Cathechismu Catholicae Ecclesiae*.
[70] *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 80.
[71] *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 81.
[72] *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 84.
[73] MÜLLER, G.L. Encyklika Veritatis splendor po 25 rokoch. Obsah, posolstvo, výzvy. Úvahy nad encyklikou Veritatis splendor. 6. februára 2018 [online] [cit. 22-07-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/zborniky-z-konferencii/c/aktualne-otazky-ludskej-mravnosti#Obsah.
[74] MÜLLER, Encyklika Veritatis splendor po 25 rokoch. [online] [cit. 22-07-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/zborniky-z-konferencii/c/aktualne-otazky-ludskej-mravnosti#Obsah.
[75] Porov. Encyklika pápeža Jána Pavla II. Veritatis Splendor všetkým biskupom Katolíckej cirkvi o základných otázkach cirkevnej náuky o mravnosti, 5 [online] [cit. 22-07-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/veritatis-splendor; JUDÁK, V. Milánsky edikt – 2. časť. In: *Duchovný pastier.* 2013, roč. 94, č. 3, s. 129; JUDÁK, V. Milánsky edikt – 3. časť. In: *Duchovný pastier.* 2013, roč. 94, č. 4, s. 174; JUDÁK, V. Christus Dominus. In: *Duchovný pastier.* 2015, roč. 96, č. 3, s. 104.

V latinskom origináli: „Hoc est […] argumentum harum Litterarum Encyclicarum, quibus exponere cupimus de agitatis quaestionibus rationes institutionis moralis, Sacris Litteris […] et viva apostolica Traditione […]“[76] sa nachádza v slove „Traditione“ veľké „T“.

3.2 Teologická antropológia

Prvotný hriech. V slovenskej verzii *Katechizmu Katolíckej cirkvi* sa používa do jeho vydania prakticky neznámy, respektíve minimálne všeobecne nepoužívaný výraz „prvotný“ hriech pre prvý osobný hriech prvých ľudí Adama a Evy.[77] Aj ortodoxní kresťania na Slovensku používajú v ich teologickej literatúre pomenovanie „prvotný“ hriech,[78] hoci okrem neho tam nachádzame aj odlišný výraz „prvorodný“ hriech.[79]

V *Katechizme Katolíckej cirkvi* sa v nadpise pred bodom 397 a v bodoch 397, 401 a 417 v tom istom kontexte vyskytuje tiež dosiaľ málo používaný termín „prvý“ hriech,[80] ktorý tu však plní skôr opisnú funkciu, že ide o prvý hriech v poradí, lebo pred ním nebol žiadny iný, než terminologickú.

Doposiaľ na Slovensku vo všetkých spomenutých variantách všeobecne zaužívaným alebo minimálne preferovaným termínom „dedičný“[81] hriech sa v tomto diele označuje hriech, ktorý sa prenáša na ich potomkov, počnúc Kainom, Ábelom, Setom[82] a ich ďalšími synmi a dcérami.[83] Podobne aj pravoslávni na Slovensku používajú v tejto súvislosti označenie „dedičný“ hriech.[84]

Pri porovnaní s latinským originálom zistíme, že výraz „peccatum originale“, ktorý je v slovenskom texte preložený ako „prvotný“ hriech, sa nachádza v nadpisoch pred bodmi 388 a 396 ako aj v bodoch 389, 404 a 417.[85]

---

[76] IOANNES PAULUS PP. II. *Veritatis Splendor* Litterae encyclicae, 5.

[77] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, nadpisy pred bodmi 388 a 396 a body 389 (dvakrát), 404 a 406; ADAM, A. Dedičný hriech v pohľade Tridentského koncilu. In: *Boh – Trojica – Stvorenie*. Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1999, s. 26 – 33; ADAM, A. Protologické aspekty teológie vtelenia. In: *Rozličné aspekty teológie stvorenia*. Banská Bystrica – Badín: Teologický inštitút sv. Františka Xaverského, 2002, s. 10; ADAM, A. Ježiš obrazom Božieho milosrdenstva. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2003, roč. 3, č. 2, s. 118.

[78] Porov. BELEJKANIČ, *Pravoslávne dogmatické bohoslovie I.*, s. 89 a 93.

[79] Porov. BELEJKANIČ, *Katolícky katechizmus z pohľadu pravoslávnej teológie*, s. 53.

[80] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, nadpis pred bodom 397 a v bodoch 397, 401 a 417.

[81] Porov. MÜLLER, Encyklika Veritatis splendor po 25 rokoch. [online] [cit. 22-07-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/zborniky-z-konferencii/c/aktualne-otazky-ludskej-mravnosti#Obsah.

[82] Porov. Gn 4,25.

[83] Porov. Gn 5,4; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, body 404 – 406, 408, 417, 419.

[84] Porov. BELEJKANIČ, *Pravoslávne dogmatické bohoslovie I.*, s. 93 a 94.

[85] Porov. *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, nadpisy pred bodmi 388 a 396 a v bodoch 389, 404 a 417.

Okrem toho je v bode 406 v súvislosti s učením prvých protestantských reformátorov 16. storočia slovné spojenie „peccatum originum“ – pravdepodobne prevzaté z ich terminológie –, ktoré je tiež preložené ako „prvotný“ hriech.[86] V tomto bode je tiež dvakrát výraz *peccatum originale*, ktorý je v slovenskom texte preložený ako „dedičný“ hriech.[87]

Výraz „primum peccatum“, ktorý je v slovenskom texte preložený ako „prvý“ hriech, sa vyskytuje v nadpise pred bodom 397 a v bodoch 397, 401 a 417.[88]

Výraz „peccatum originale“, ktorý je v slovenskom texte preložený ako „dedičný“ hriech, sa nachádza v bodoch 404, 408, 411, 417 – 419 a dvakrát v bodoch 405 – 407.[89]

Pomenovania „prvotný hriech“ a „prvý“ hriech označujú v terminológii *Katechizmu Katolíckej cirkvi* prvý hriech v ľudstve v poradí a zároveň prvý osobný hriech prvých ľudí Adama a Evy. Takú istú interpretáciu dáva aj pravoslávna dogmatická teológia.[90] *Katechizmus Katolíckej cirkvi* objasňuje toto terminologické rozlíšenie: „Adam a Eva preniesli na svoje potomstvo ľudskú prirodzenosť zranenú ich prvým hriechom, a teda pozbavenú prvotnej svätosti a spravodlivosti. Toto pozbavenie sa volá „dedičný hriech“.“[91] Latinský originál ho formuluje takto: „Adam et Eva posteritati suae naturam humanam per suum *primum peccatum* transmiserunt vulneratam, et ideo sanctitate et iustitia privatam originalibus. Haec privatio «*peccatum originale*» appellatur.“[92] Slovenský text prekladá latinský výraz „primum peccatum“ ako „prvý hriech“, „peccatum originale“ v tomto kontexte ako „dedičný hriech“.

Súhlasím s terminologickým rozlíšením v slovenčine medzi výrazmi „prvotný“[93] hriech a „dedičný“ hriech, lebo z neho je na prvý pohľad zrejmé, či ide o prvý osobný hriech prarodičov alebo ide o duchovný stav, zdedený po nich. Predchádzajúca terminológia v slovenčine, používajúca len výraz „dedičný hriech“, mohla vyvolávať otázku, že ak druhé slovné spojenie použijeme pre prvých ľudí, pre ich prvý osobný hriech, od koho oni zdedili „dedičný hriech“?

Latinský text používa výraz „peccatum originale“ aj pre „prvotný“ aj pre „dedičný“ hriech, a tak sa paradoxne slovenská teologická terminológia v tejto téme javí presnejšia než latinský originál, z ktorého nie je na prvý pohľad jasné, o ktorý z týchto dvoch druhov hriechu v danom prípade ide. Rozoznáme to až po krátkom zamyslení. Tu vidíme situáciu, že prekladatelia slovenského textu *Katechizmu Katolíckej cirkvi* sa neriadili len presným prekladom, čo je správny

[86] Porov. *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 406.
[87] Porov. *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*.
[88] Porov. *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, nadpis pred bodom 397 a v bodoch 397, 401 a 417.
[89] Porov. *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 404 – 408, 411, 417 – 419.
[90] Porov. BELEJKANIČ, *Pravoslávne dogmatické bohoslovie I.*, s. 93.
[91] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 417.
[92] Porov. *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 417.
[93] Tento výraz sa používa i v českej teologickej terminológii; porov. MATURKANIČ, P. Nedoceněná velikost a nádhera stvoření. In: *Duchovný pastier.* 2018, roč. 99, č. 8, s. 363.

princíp, ale vychádzali z latinského originálu „peccatum originale“, ktorý v prípade hriechu prvých ľudí upresnili na „prvotný“ hriech. Na miestach, kde text píše o následku prvého osobného hriechu prvých ľudí na ich potomstvo, preložili pojem „peccatum originale“ podľa terminológie, zaužívanej na Slovensku ako „dedičný“ hriech, čo pokladám za obsahovo správne, aj keď jazykovo nepresné. Z pohľadu zrozumiteľnosti dogmatickej terminológie má však v tomto prípade prednosť obsahová jasnosť, jednoznačnosť pred jazykovou presnosťou.[94]

3.3 Graciológia

3.3.1 Aktuálne milosti

Slovenský text *Katechizmu Katolíckej cirkvi* uvádza nový názov „aktuálne (pomáhajúce) milosti“.[95] Doteraz sme v charitológii na Slovensku používali slovo v zátvorke „pomáhajúce“, hoci v singulári. Pravdepodobne preto je v slovenskom preklade uvedený v zátvorke aj tento známy výraz, lebo latinský originál ho, samozrejme, nemá.[96] Slovo „aktuálne“ je vhodné označenie pre tento druh milosti. Vysvetľuje ho aj text, ktorý nasleduje v *Katechizme Katolíckej cirkvi* po výraze *aktuálne* (*pomáhajúce*) *milosti*: „[…] čiže Božie zásahy tak na začiatku obrátenia, ako aj v priebehu diela posväcovania“.[97] Výstižne charakterizuje tento druh milosti, že je to prechodná Božia pomoc, Boží akt, úkon, čin v prospech človeka. Pomenovanie tejto milosti: „aktuálne“ môžeme do slovenčiny preložiť aj ako „činné“ milosti. Plurál naznačuje, že ich je viacero druhov. Tento dogmatický pojem z náuky o milosti sa v *Katechizme Katolíckej cirkvi* nachádza v tretej časti *Život v Kristovi*, ktorá sa zaoberá morálnou teológiou.

---

[94] V tomto prípade sa tiež uplatnila zásada súčasných predpisov, hlavne inštrukcie *Liturgicam authenticam*, ktoré upozornili, že pri preklade liturgických, ale aj iných teologických textov z latinčiny nemožno vždy postupovať tak, ako pri preklade textov z moderných jazykov. Liturgické, ale aj iné teologické texty niekedy obsahujú dôležité vieroučné konotácie, ktoré je potrebné snažiť sa pri preklade vyjadriť čo najpresnejšie; porov. KONGREGÁCIE PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. Piata inštrukcia o správnom uskutočňovaní konštitúcie Druhého vatikánskeho koncilu o posvätnej liturgii (Sacrosanctum Concilium, č. 36) o používaní národných jazykov vo vydaniach kníh rímskej liturgie Liturgiam authenticam [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/liturgiam-authenticam. In: LAUKO, Zmeny v misáli sa veriacich nedotknú, s. 4.

[95] Porov. Gratiae actuales; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 2000.

[96] „Distinguendae sunt *gratia habitualis* [...] et *gratiae actuales* [...]“; *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 2000.

[97] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 2000; porov. VIVODA, M. L´educazione morale e la formazione religiosa. In: *Pedagogika religii w kontekście edukacyjnym*. Redaktor M. Włosiński. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, 2011, s. 162 – 163.

Novší magisteriálny dokument – slovenský preklad *Kompendia Katechizmu Katolíckej cirkvi* – sa vracia k tradičnému názvu „pomáhajúce“ milosti.[98]

Na oficiálnej webovej stránke Svätej stolice sa nenachádza latinský text tohto dokumentu, lebo zrejme nejestvuje, keďže je určený najmä na katechetické účely, čo sa netýka latinčiny, pre ktorú nie je aktuálny. Je tam štrnásť jazykových mutácií.

V taliančine je výraz „le grazie attuali“,[99] v angličtine „actual graces“,[100] vo francúzštine „grâces actuelles“,[101] v španielčine „las gracias actuales“,[102] v portugalčine „graças actuais“.[103] Po svetových jazykoch si všimnime dva slovanské jazyky. V ruskom jazyku je to termín „воздействующие (актуальные) благодаити“,[104] čiže konajúce, činné, aktuálne milosti, v bieloruskom „дзейсныя (актуальныя) ласкі“,[105] znamenajúce to isté ako v ruskom. Napokon v maďarskom jazyku je „aktuális kegyelem“.[106] Len v tomto jazyku je singulár, všade inde – vrátane slovenčiny – je plurál.

Vo všetkých ôsmich uvedených jazykoch sa minimálne v zátvorke – na rozdiel od slovenčiny – nachádza slovo „aktuálne“.

V slovinskom jazyku je spojenie „dejanske milosti“,[107] kde sa síce nevyskytuje slovo „aktuálne“, ale jeho slovinský ekvivalent „dejanske“, čiže milosti „konajúce“, podporujúce konanie, dianie, aktivitu.

Napokon ako desiaty uvádzam nemecký text „die aktuellen oder helfenden Gnaden“, ktorý ako jediný okrem výrazu „aktuellen“ dodáva po spojke „alebo“ ako ekvivalent aj slovo

---

[98] Porov. *Kompendium Katechizmu Katolíckej cirkvi*, 424; KRUPA, J. *Katolícka dogmatická teológia. Prolegomena – Trinitológia – Ekleziológia – Graciológia*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave vo Vydavateľstve UK, 2014, s. 247, poznámka číslo 895.

[99] *Catechismo della Chiesa Cattolica Compendio*, 424.

[100] *Compendium of the Catechism of the Catholic Church*, 424.

[101] *Compendium du Catéchisme de l'Eglise catholique*, 424.

[102] *Catecismo de la Iglesia católica Compendio*, 424.

[103] *Catecismo da Igreja católica Compêndio*, 424.

[104] Vozdejstvujuščie (aktuaľnyje) blagodaiti; *Катехизис Католической церкви Компендиум*, 424.

[105] Dzejsnyja (aktuaľnyja) laski; *Катэхізіс Каталіцкага касцёла Кампендый*, 424.

[106] *A Katolikus egyház katekizmusának kompendiuma*, 424. Na vatikánskej internetovej stránke sú uvedené ešte ďalšie štyri jazykové mutácie. Napriek neznalosti týchto jazykov, z troch z nich: z rumunskej formulácie „harurile actuale“; *Catehismul Bisericii Catolice Compendiu*, 424, švédskeho textu „de aktuella formerna“; *Katolska kyrkans lilla katekes*, 424 a indonézskeho vyjadrenia „rahmat aktual“; *Kompendium katekismus gereja Katolik*, 424 je na prvý pohľad zrejmé, že aj v nich je použitý výraz „aktuálne“. Môžeme potvrdiť, že aj oni to takto prekladajú. Len z litovského „veikiančioji malonė“; *Katalikų Bažnyčios Katekizmas Santrauka*, 424 nám to nie je zrejmé.

V tejto súvislosti nás môže napadnúť otázka: prečo tento a iné dôležité texty, ktoré sú na internetovej stránke Konferencie biskupov Slovenska, nie sú v slovenčine aj na webovej stránke Svätej Stolice, keď sú tam texty krajín, kde katolíci tvoria výraznú minoritu, ako ruský, švédsky, rumunský, bieloruský a indonézsky, respektíve ide o menšie krajiny ako Slovinsko a Litva, nehovoriac už o textoch v svetových jazykoch, kde katolíci tvoria početnú komunitu? V slovenčine som doposiaľ na oficiálnej internetovej stránke Svätej Stolice nenašiel ani jediný magisteriálny dokument.

[107] *Katekizem Katoliške cerkve Kompendij*, 424.

„helfenden“,[108] čo sa nevyskytuje v žiadnom z trinástich publikovaných jazykov na internetovej stránke Svätej Stolice. Pripomína nám to vyššie citovaný slovenský text z *Katechizmu Katolíckej cirkvi*, kde je rovnaká formulácia tejto milosti: „aktuálne (pomáhajúce) milosti“[109] s malou diferenciou, že namiesto spojky „alebo“ sú v ňom zátvorky. Treba podotknúť, že nemecký text *Katechizmu Katolíckej cirkvi* má v bode 2000 iba slovo „helfenden“,[110] „pomáhajúce“, na rozdiel od rozšíreného slovenského dvojnázvu, respektíve v zátvorke vysvetľujúceho názvu „aktuálne (pomáhajúce) milosti“.[111]

3.3.2 Ospravodlivenie, ospravodliviť, ospravodlivený

V úradne schválenom slovenskom texte Nového zákona sa používajú vžité výrazy „ospravedlniť“,[112] „ospravedlnený“, „ospravedlnenie“, i keď odporujú vnútorným zákonitostiam slovenčiny. Kresťan sa totiž stáva „spravodlivým“, nie „spravedlným“. Preto by malo byť „ospravodliviť“, „ospravodlivený“, „ospravodlivenie“, ako je to aj v *Úvodných poznámkach k spisom Nového zákona* od profesora Jozefa Heribana. Sloveso „ospravodliviť“ sa uvádza aj v *Slovníku slovenského jazyka*. *II. diel*. Bratislava, 1960, s. 606, i keď s iným významom a s označením „zastar.“.[113] Z podstatného mena „spravodlivosť“ alebo ešte lepšie z prídavného mena „spravodlivý“ sa tvorí slovesné podstatné meno „o-spravodliv-iť“, od slova „dobro“, prípadne „dobrý“ „o-dobr-iť“, od slova „milosť“ „o-milosť-enie“,[114] od slova „choroba“, respektíve „chorý“, „o-chor-enie“, atď.[115]

Podobne sa vyjadruje recenzia, hodnotiaca slovenčinu v slovenskom preklade *Katechizmu Katolíckej cirkvi*. Podľa nej pozornosť iste upúta aj sloveso „ospravodliviť“ namiesto staršieho „ospravedlniť“. Treba súhlasiť s odmietavým postojom k staršiemu „ospravedlniť“, lebo svojím dnešným významom – vysvetliť, prečo sa istá povinnosť nevykonáva, nebrať na vedomie,

---

[108] *Katechismus der katholischen Kirche Kompendium*, 424.
[109] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 2000.
[110] *Katechismus der katholischen Kirche*, 2000.
[111] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 2000.
[112] Porov. HERIBAN, J. *Úvodné poznámky k spisom Nového zákona*. Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1989, s. 68. Edícia Biblica 3; JUDÁK, V. Sv. Pavol a prenasledovanie kresťanov – prvá časť. In: *Duchovný pastier*. 2008, roč. 86, č. 6, s. 339; ADAM, A. Sviatosť krstu a jeho personálny rozmer v kontexte ospravodlivenia. In: *Duchovný pastier.* 2017, roč. 97 [98], č. 1, s. 12.
[113] Porov. HERIBAN, J. *Úvodné poznámky k spisom Nového zákona*, s. 68; *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1987n; NEUNER, ROOS, *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria*, s. 401.
[114] Porov. JUDÁK, V. Traja nitrianski biskupi v „osmičkovom“ roku. In: *Duchovný pastier.* 2019, roč. 100, č. 2 – 5, s. 55.
[115] Porov. ADAM, A. Viera vo vzťahu k teológii. In: ADAM, A., BIEĽAK, J., ATĎ. *Viera v živote kresťana a Cirkvi*. Zostavovateľ J. Krupa. Bratislava: Univerzita Komenského. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 2013, s. 61.

prepáčiť, odpustiť, respektíve byť dôvodom na odpustenie[116] je už veľmi vzdialené od základu „spravodlivý“, respektíve „spravodlivosť“. Podoba „ospravodliviť“ je práve „priezračne“ utvorená z tohto základu.[117]

Toto slovo používa vo svojich skriptách z dogmatickej teológie i starší slovenský dogmatický teológ Jozef Uhrin.[118]

V slovenskej verzii *Katechizmu Katolíckej cirkvi* sa používa slovo „ospravodliviť“ aj v citátoch zo Svätého písma, kde slovenský text používa len výraz „ospravedlniť“.[119] Napríklad:

> „Teraz sa zjavila Božia spravodlivosť [...]: Božia spravodlivosť skrze vieru v Ježiša Krista [...] všetci zhrešili [...] sú ospravodlivení zadarmo jeho milosťou, vykúpením v Kristovi [...]. Jeho Boh ustanovil ako prostriedok zmierenia [...], aby ukázal svoju spravodlivosť, [...], aby v tomto čase ukázal svoju spravodlivosť: že sám je spravodlivý a že ospravodlivuje toho, kto verí v Ježiša“ (Rim 3,21-26).“[120]

Tento text je zároveň dobrou ukážkou o opodstatnení termínu „ospravodliviť“, respektíve „ospravodlivení“[121] a priblížením jeho obsahu, ktorým je urobiť človeka spravodlivým pred Bohom. Vyskytuje sa v ňom päťkrát slovo „spravodlivosť“, respektíve „spravodlivý“, teda základ pre utvorenie slova „ospravodliviť“, respektíve „ospravodlivení“, ktoré sa v predloženom texte nachádzajú dvakrát. Čitateľovi sa v ňom ozrejmuje obsah slova „ospravodliviť“, čiže urobiť spravodlivým pred Bohom, z Božieho pohľadu, z Božieho zorného uhla, nielen niečo prepáčiť, čo vyjadruje slovo „ospravedlniť“. To má základ v českom slove „spravedlnost“, respektíve „spravedlivý“, po slovensky: „spravodlivosť“, respektíve „spravodlivý“.

Ak použijeme český základ „spravedlnost“, dostaneme z neho slovo: o-spravedln-iť.

Ak použijeme slovenský základ „spravodlivosť“, dostaneme z neho slovo: o-spravodliv-iť.

---

[116] Porov. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava: Veda, 1997.

[117] Porov. HORECKÝ, J. Nad slovenským prekladom Katechizmu. In: *Verbum.* 1999, roč. 10, č. 2, s. 116 – 117.

[118] Porov. UHRIN, J. *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky II. O milosti božej. Eschatológia. O sviatostiach*. 3. vydanie. Bratislava: Cirkevné nakladateľstvo pre Rímskokatolícku cyrilometodskú bohoslovecká fakultu, 1990, s. 39; THURZO, Vladimír. Ospravodlivenie a zákon v protestantskej a katolíckej náuke. In: *Život v dialógu. Vedecký zborník vydaný pri príležitosti ukončenia pôsobenia Miloša Klátika, predsedu Ekumenickej radi cirkví v SR, v úrade generálneho biskupa ECAV na Slovensku a pri príležitosti jeho 55. narodenín*. Liptovský Mikuláš: Tranoscius, 2018, s. 71; ADAM, A. Ospravodlivenie ako cesta k dialógu a jeho ovocie. In: *Duchovný pastier.* 2000, roč. 81, č. 5, s. 201 – 203.

[119] Porov. JUDÁK, V. Tridentský koncil z nášho pohľadu. In: *Duchovný pastier.* 1995, roč. 76, č. 10, s. 455.

[120] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1992.

[121] Porov. MÜLLER, Encyklika Veritatis splendor po 25 rokoch [online] [cit. 22-07-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/zborniky-z-konferencii/c/aktualne-otazky-ludskej-mravnosti#Obsah; ADAM, A. Sviatosť krstu a jeho personálny rozmer v kontexte ospravodlivenia. In: *Duchovný pastier.* 2017, roč. 98, č. 1, s. 12.

Podobnú situáciu máme pri slovenskom slove „chorý“, po česky: „nemocný“. Z českého slova „nemocný“ sme vytvorili slovenské slovo: „nemocnica“. Chvála Bohu, že v slovenskom jazyku už nemáme slovo „o-nemocn-ieť“, ale „o-chor-ieť“. Takisto na rozdiel od názvu piatej sviatosti „Pomazanie nemocných“[122] s bohemizmom v druhej časti názvu máme už v oficiálnych cirkevných dokumentoch slovenský termín: „Pomazanie chorých“.[123]

V súčasnom oficiálnom slovenskom texte Svätého písma tento text znie:

Zjavila sa Božia spravodlivosť. – „Teraz sa zjavila Božia spravodlivosť [...]: Božia spravodlivosť skrze vieru v Ježiša Krista [...] všetci zhrešili [...] sú ospravedlnení zadarmo jeho milosťou, vykúpením v Kristovi [...]. Jeho Boh ustanovil ako prostriedok zmierenia [...], aby ukázal svoju spravodlivosť, [...], aby v tomto čase ukázal svoju spravodlivosť: že sám je spravodlivý a že ospravedlňuje toho, kto verí v Ježiša. (Rim 3,21-26).“[124]

Podobné znenie je v Prvom liste Korinťanom: „[...] nie som si ničoho vedomý, ale to ma neospravedlňuje“ (1Kor 4,4).

Aj v *Liturgii hodín* sa v preklade asi o desať rokov staršom ako *Katechizmus Katolíckej cirkvi* používa slovo „ospravedlňuje” a jeho mutácie v texte: „Sám v sebe je spravodlivý a sám seba ospravedlňuje”,[125] hoci v prvej časti súvetia sa vyskytuje slovo „spravodlivý“.

Latinská verzia na tomto mieste používa termín „iustíficans“ vo vete: „Iustus in seípso, et iustíficans seípsum ipse.“[126]

Týka sa to aj výrokov: „Vierou sme boli ospravedlnení v Kristovi“,[127]

po latinsky: „Iustificáti [...] fuimus per fidem in Christo”[128]

alebo „[...] ako by mohol byť niekto ospravedlnený skrze vieru [...],“[129]

po latinsky: „[...] aut quomodo quisquam iustificarétur per fidem [...]”.[130]

---

[122] Porov. *Katechizmus. Učebnica rímskokatolíckej náboženskej výchovy*. 7. vydanie. Bratislava: Vesna pre Spolok svätého Vojtecha v Trnave, 1990, s. 149.

[123] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1499, 1513 – 1517, atď.; *Kódex kánonického práva. Latinsko-slovenské vydanie*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1996, s. 375 – 377; KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. *Rímsky rituál. Obnovený podľa zásad ustanovených Druhým vatikánskym snemom a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Pomazanie chorých a pastoračná starosť o nich*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010, s. 11, 13, 15, atď.

[124] *Sväté písmo* [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://dkc.kbs.sk/.

[125] IZÁK, opát kláštora v Stelle. Reči (Sermo 42). In: PL 194, 1831 – 1832. In: *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu II*. Typis Polyglottis Vaticanis, 1988, s. 831.

[126] ISAAC, abbá monastérii de Stella. Sermo 42. In: PL 194, 1831 – 1832. In: *Officium divinum. Liturgia horarum iuxta ritum romanum II*. Octava impressio. Edictio typica. Typis Polyglottis Vaticanis, MCMLXXIV, s. 671.

[127] SVÄTÝ CYRIL ALEXANDRIJSKÝ. Komentár k Druhému listu Korinťanom. Cap. 5, 5 – 6, 2. In: PG 74, 942 – 943. In: *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu II.*, s. 846.

[128] SANCTUS CYRÍLLUS ALEXANDRÍNUS. Commentárium in Epístolam secúndam ad Corinthios. Cap. 5, 5 – 6, 2. In: PG 74, 942 – 943. In: *Officium divinum. Liturgia horarum iuxta ritum romanum II.*, s. 684.

[129] LEV VEĽKÝ. Reči (Sermo 2 de Ascensione), 1 – 4. In: PL 54, 397 – 399. In: *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu II.*, s. 916.

[130] LEO MAGNUS. Sermo 2 de Ascensione, 1 – 4. In: PL 54, 397 – 399. In: *Officium divinum. Liturgia horarum iuxta ritum romanum II.*, s. 738.

Jestvuje však aj výnimka v texte:

„[...] kto okrem Krista by bol ochotný zomrieť za nespravodlivého, [...]? On je taký spravodlivý, že ospravodlivil aj nespravodlivých,“[131]

po latinsky: „[...] nisi Christus [...] ut [...] iniústos iustificáret”.[132]

Latinské slovo „iústificáre” znamená podľa *Latinsko-slovenského a slovensko-latinského slovníka* od J. Špaňára a J. Hrabovského:

1) spravodlivo zaobchádzať s kým
2) ospravedlňovať.[133]

Podľa toho istého slovníka sa „ospravedlnenie“ po latinsky povie:

a) excúsátio
b) satisfactió
c) púrgátió.[134]

Výrazy „ospravodlivenie/ospravedlnenie” patria k jednému z príkladov rozdielnej, nezjednotenej katolíckej terminológie v dôležitom pojme. Bolo by dobré inšpirovať sa príkladom s názvom „posvätný stav“, ktorý uvádzam nižšie, kde sa po vyše dvoch desaťročiach podarilo zjednotiť terminológiu názvu šiestej sviatosti v dvoch základných magisteriálnych dokumentoch – *Katechizme Katolíckej cirkvi* a *Kódexe kánonického práva*. Tu naopak vidíme rozdiel v dvoch základných cirkevných dokumentoch – *Svätom písme* a *Katechizme Katolíckej cirkvi*.

Ja uprednostňujem výrazy „ospravodlivenie“, „ospravodliviť“ „ospravodlivený“. Výraz „ospravedlnenie“ uvádzam vtedy, keď citujem katolícke alebo iné vydanie Svätého písma, kde sa nachádza tento výraz alebo keď citujem z nejakého diela, kde je tento termín a pri citovaní stanoviska reformátorov alebo evanjelikov Augsburského vyznania na Slovensku, ktorí tiež používajú tento výraz.[135]

V tomto prípade by bolo vhodné vypočuť si aj názor PaeDr. Blažeja Beláka, ktorý v požiadavke tvorenia terminológie uvádza aj *nosnosť termínov*. Jej dodržiavanie umožňuje odvodzovať od správne utvoreného alebo používaného termínu ďalšie pomenovania v súlade so zásadami tvorenia slov v slovenčine predponami, príponami alebo skladaním. Uvádza kladný príklad reťazca slov „zvesť – predzvesť – zvestovanie“. Podľa neho je negatívnym príkladom

---

[131] AUGUSTÍN. Reči (Sermo 23 A, 1 – 4). In: CCL 41, 321 – 323. In: *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu IV.* Typis Polyglottis Vaticanis, 1992, s. 151.

[132] AUGUSTINUS. Sermo 23 A, 1 – 4. In: CCL 41, 321 – 323. In: *Officium divinum. Liturgia horarum iuxta ritum romanum IV.* Octava impressio. Edictio typica. Typis Polyglottis Vaticanis, MCMLXXV, s. 132.

[133] ŠPAŇÁR, J., HRABOVSKÝ, J. *Latinsko-slovenský a slovensko-latinský slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1969, s. 353.

[134] ŠPAŇÁR, HRABOVSKÝ, *Latinsko-slovenský a slovensko-latinský slovník,* s. 985.

[135] Porov. KRUPA, *Katolícka dogmatická teológia*, s. 259, poznámka číslo 980.

slovo „pastorálny“,[136] ktoré by malo správne znieť „pastoračný“.[137] Slovo „pastoračný“ je podľa neho odvodené od slova „pastorácia“, výraz „pastorálny“ je dôsledkom úplného posunu významu medzi základovým a odvodeným slovom. „Pastorálne“ sú v našom jazykovom vedomí melódie inštrumentálnej náladovej skladby, najčastejšie vianočnej, napodobňujúcej hudbu pastierov (pastorále) alebo motívy výtvarného umenia.[138]

3.4 Sakramentológia

3.4.1 Sviatosti

Sviatosti uzdravenia a sviatosti služby spoločenstvu. *Katechizmus Katolíckej cirkvi* zavádza pre štvrtú a piatu sviatosť – *sviatosť pokánia* a *pomazania chorých* – doteraz neznámy názov *sviatosti uzdravenia*[139] a šiestu a siedmu sviatosť – *posvätný stav* a *manželstvo* – označuje ako *sviatosti služby spoločenstvu*.[140]

3.4.2 Sviatosť pokánia a zmierenia

Sviatosť pokánia a zmierenia.[141] *Katechizmus Katolíckej cirkvi* zavádza pre štvrtú sviatosť nové pomenovanie. Nie je neznáme, len rozšírené. Doteraz boli známe názvy „sviatosť pokánia“ alebo „sviatosť zmierenia“,[142] nie však názov, ktorý by oba termíny spájal do jedného

---

[136] Porov. BELÁK, Jazykové a terminologické otázky, s. 40; JUDÁK, V. Prof. ThDr. Jozef Vrablec a jeho pôsobenie na CMBF. In: *Duchovný pastier.* 2004, roč. 84, č. 3, s. 152; ŠURÁB, M. Vrablecova knižnica. In: *Duchovný pastier.* 2004, roč. 84, č. 3, s. 170; ADAM, A. Spoločensko-sociálne otázky náuky Katolíckej cirkvi v dokumentoch Druhého vatikánskeho koncilu a pápežov tohto koncilu – prvá časť. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 2, s. 61; ADAM, A. Aktuálne posolstvo encykliky Ut Unum Sint. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 9, s. 438 a 445; ADAM, A. Spiritualita svätého Vincenta z Pauly a Misijnej spoločnosti. In: *Duchovný pastier.* 2015, roč. 96, č. 3, s. 120.

[137] Porov. BELÁK, Jazykové a terminologické otázky, s. 40; JUDÁK, V. Vypovedanie biskupa Viliama Batthyányiho z Nitry. In: *Duchovný pastier.* 2017, roč. 98, č. 8, 9 a 10, s. 351; ADAM, A. Charizmy – v kontexte dokumentu Kongregácie pre náuku viery Iuvenescit Ecclesia – druhá časť. In: *Duchovný pastier.* 2018, roč. 99, č. 8, s. 357; MATURKANIČ, P. Deset pastoračních rad duchovního doprovázení aneb jak vést svěřené duše. In: *Duchovný pastier.* 2019, roč. 100, č. 8, s. 351.

[138] Porov. BELÁK, Jazykové a terminologické otázky, s. 40; ADAM, A. Druhý vatikánsky koncil a jeho pastorálny charakter. In: *Duchovný pastier.* 2016, roč. 97, č. 1, s. 24.

[139] Porov. nadpis Druhej kapitoly pred 1420. bodom *Katechizmu Katolíckej cirkvi*; KRUPA, J. *Sviatosti uzdravenia a služby spoločenstvu. Sviatosť pokánia – Pomazanie chorých – Posvätný stav – Manželstvo*. 3. prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013, s. 3.

[140] Porov. nadpis Tretej kapitoly pred 1533. bodom *Katechizmu Katolíckej cirkvi*; KRUPA, *Sviatosti uzdravenia a služby spoločenstvu*, s. 3.

[141] Porov. nadpis 4. článku Druhej kapitoly pred *1422*. bodom *Katechizmu Katolíckej cirkvi*; ADAM, A. Pokánie v službe zmierenia v kontexte jednej sviatosti. In: *Duchovný pastier.* 2020, roč. 101, č. 3, s. 130.

[142] Porov. JUDÁK, V. Možno ešte dnes dôverovať Cirkvi? – I. časť. In: *Duchovný pastier.* 2001, roč. 82, č. 4, s. 167.

názvu. Tým vzniká najdlhšie pomenovanie spomedzi všetkých siedmich sviatostí z hľadiska počtu slov, ak medzi ne počítame i spojku „a“.

3.4.3 Sviatosť posvätného stavu

3.4.3.1 Sviatosť posvätného stavu, posvätný stav

Doteraz zaužívaný názov „sviatosť kňazstva”,[143] respektíve zriedkavo používaný „sviatosť vysviacky”[144] nahradilo slovenské vydanie *Kódexu kánonického práva* z roku 1996 výrazom „Posvätný rád”.[145] O názve sviatosti sa rozvinula diskusia, v ktorej zaznievajú rôzne názory. Slovenské vydanie *Katechizmu Katolíckej cirkvi* používa výraz „sviatosť posvätného stavu”.[146]

V rímskom staroveku slovom „ordo” označovali občianske stavy,[147] najmä stav tých, ktorí vládli. „Ordinatio” označuje zaradenie do niektorého „stavu”.[148] V Cirkvi sú ustanovené stavy, ktoré Tradícia, nie bez základu vo Svätom písme, už od dávnych čias označuje slovom *taxeis*,[149] *ordines*.[150] Tak aj liturgia hovorí o *ordo Episcoporum*,[151] *ordo presbyterorum*[152] a *ordo diaconorum*.[153] Aj iné skupiny dostávajú pomenovanie *ordo*:[154] katechumeni,[155] panny,[156] manželia, vdovy, atď.[157] Počas „verejného“ pokánia v prvých storočiach kresťanstva existoval aj

---

[143] Porov. ŠURÁB, M. Exhortácia „Verbum Domini“ a homília. In: *Pedagogika religii w kontekście edukacyjnym*. Redaktor M. Włosiński. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, 2011, s. 104; ADAM, A. Novozákonné kňazstvo v živote svätého Vincenta de Paul. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 5, s. 200.

[144] Porov. SCHMAUS, M. *Sviatosti*, s. 265; KOLKOVÁ, T. „Kňažky“ nie sú kňažky. Za zosmiešnenie kňazskej vysviacky exkomunikácia. In: *Katolícke noviny.* 2002, roč. 117, č. 31, s. 6. V českom jazyku je to slovné spojenie „svátostné svěcení“; porov. MATURKANIČ, P. Velikost a nádhera kněžské služby a její prožívání v kontextu rozličných udalostí. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 5, s. 150; MATURKANIČ, P. Hospodin je mé světlo a má spása (Žalm 27). In: *Duchovný pastier.* 2020, roč. 101, č. 9, s. 400.

[145] Porov. *Kódex kánonického práva*, s. 379.

[146] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1557, 1573, 1576 a iné; porov. ZLATŇANSKÝ, JAVOR, BLATNICKÝ, Pramene použité v slovenskom preklade Katechizmu Katolíckej cirkvi – II. časť, s. 78; DIAN, D. Dôležitá je úprimná súčinnosť. In: *Katolícke noviny.* 2020, roč. 135, č. 29, s. 14.

[147] Triedy.

[148] Ordo.

[149] Po grécky.

[150] Po latinsky.

[151] Biskupský stav.

[152] Kňazský stav; porov. ZLATŇANSKÝ, J. Posvätný rád orda. In: *Duchovný pastier.* 1997, roč. 78, č. 9, s. 409; JUDÁK, V. Anton Bernolák – 250. výročie narodenia. In: *Duchovný pastier.* 2013, roč. 94, č. 1, s. 43; ADAM, A. Teológia kňazstva v listoch blahoslaveného Jána Pavla II. kňazom na Zelený štvrtok. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 4, s. 157.

[153] Diakonský stav.

[154] Stav.

[155] Porov. ZLATŇANSKÝ, Posvätný rád orda, s. 409.

[156] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 924; ZLATŇANSKÝ, Posvätný rád orda, s. 409.

[157] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1537; ZLATŇANSKÝ, Posvätný rád orda, s. 409; ADAM, A. Relácia Cirkvi putujúcej, oslávenej a trpiacej. In: *Duchovný pastier.* 2020, roč. 101, č. 9, s. 408.

stav kajúcnikov.[158] Platí to aj o názvoch klerický stav,[159] duchovný stav,[160] stav laikov,[161] respektíve laický stav,[162] rehoľný stav,[163] manželský stav[164] a požehnaný stav.[165]

Katolícke učenie vyjadrené v liturgii, v Učiteľskom úrade a v nepretržitej praxi Cirkvi, dosvedčuje, že jestvujú dva stupne služobnej účasti na Kristovom kňazstve: stupeň biskupov – episkopát a stupeň kňazov – presbyterát. Diakonát má za úlohu im pomáhať a slúžiť. Preto latinský výraz *sacerdos* sa v súčasnosti používa na označenie biskupov a kňazov, ale nie diakonov.[166]

Katechizmus Katolíckej cirkvi zavádza pre šiestu sviatosť nové, doteraz neznáme pomenovanie v dvoch variantoch: „sviatosť posvätného stavu“,[167] respektíve „posvätný stav“.[168] Vychádza z prekladu latinského slova *ordo*[169] slovenským slovným spojením „posvätný stav“,[170] respektíve z jeho rozšírenej verzie o latinské slovo pre *sviatosť sacramentum ordinis*.[171]

Na rozdiel od *Kódexu kánonického práva. Latinsko-slovenské vydanie*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1996, s. 379 – 391, kde sa používa názov „posvätný rád“, alebo od nedávnej formulácie slovenského teológa, ktorý používa ten istý výraz „rád“ ako preklad latinského slova „ordo“,[172] internetová forma *Kódexu kánonického práva* na oficiálnej internetovej stránke Konferencie biskupov Slovenska už používa spojenie „posvätný stav“[173] ako *Katechizmus Katolíckej cirkvi*. V tomto prípade došlo k zjednoteniu katolíckej terminológie, čo je žiaduce nielen v takej relevantnej téme, akou je jednotný názov šiestej sviatosti v kardinálnych magisteriálnych dokumentoch, ale aj v ostatných dôležitých oblastiach katolíckej náuky. Mohlo by to byť pre ne vzorom, aby sa týmto príkladom inšpirovali a prekonali pretrvávajúce rozdiely, akým je napríklad vyššie spomínané diferencované používanie slova „ospravodlivenie“ v *Katechizme Katolíckej cirkvi* a „ospravedlnenie“ vo Svätom písme.

---

[158] Porov. UHRIN, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky II.*, s. 176.
[159] Porov. *Kódex kánonického práva*, kánony 1336, § 1, bod 5, 1364, § 2, 1367, 1370, § 1, 1387, 1394, § 1, 1395.
[160] Porov. ZLATŇANSKÝ, Posvätný rád orda, s. 410.
[161] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 940.
[162] Porov. ADAM, A. Mariológia Druhého vatikánskeho koncilu v kontexte pontifikátu sv. Jána XXIII. a bl. Pavla VI. In: *Duchovný pastier.* 2018, roč. 99, č. 6, s. 260.
[163] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 926.
[164] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1631 a 1641.
[165] Porov. Lk 2,4-5; NEPŠINSKÝ, V., TUKA, Š., STAROŠTÍK, P., ZVARA, P., DUBINA, J. FÁBRY, Š. [Zostavovatelia]. *Spoločné modlitby veriacich II. Druhý zväzok. Cezročné obdobie.* 2. júla. 4. prosba. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010, s. 369.
[166] Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1554.
[167] Nadpis 6. článku Tretej kapitoly pred 1536. bodom *Katechizmu Katolíckej cirkvi*.
[168] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1536.
[169] *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 1536.
[170] Porov. ZLATŇANSKÝ, Posvätný rád orda, s. 409 – 410.
[171] Nadpis 6. článku Tretej kapitoly pred 1536. bodom *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 1536.
[172] Porov. LICHNER, M. *Statuta Ecclesiae antiqua. Anonym (= Gennadius Masilliensis?)*. Trnava: Dobrá kniha, 2020, s. 5, poznámka číslo 2.
[173] *Kódex kánonického práva CIC (2019).* Kánony 1008 – 1052 [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/pdf/CIC/04_CIC_2019.pdf.

3.4.3.1 Presbyter

V poslednom čase sa v slovenskej katolíckej teologickej literatúre stretáme s termínom „presbyter“. Preto je na mieste vysvetlenie, aký je rozdiel medzi kňazom a presbyterom, alebo koho nazývame „kňaz” a koho „presbyter”.[174]

Slovo „kňaz – presbyter“ pochádza z gréckeho slova *presbyteros,*[175] ale značí niečo iné, ako slovo *presbyter*.[176]

Výrazy *presbyteros* a *episkopos*, používané vo Svätom písme, nezodpovedajú plne dnešnému pojmu presbytera[177] a biskupa.[178]

Jedna zo siedmich sviatostí Katolíckej cirkvi sa nazýva sviatosť posvätného stavu. Má tri stupne: *diakonát, presbyterát a episkopát*.[179] Kto prijme prvý stupeň tejto sviatosti, nazýva sa *diakon*, kto druhý stupeň, je *presbyter* a kto tretí stupeň, je *biskup*. Všetci traja sa nazývajú *klerici*. Z laika sa stáva klerik vtedy, keď prijme prvý stupeň tejto sviatosti, čiže *diakonát*. *Presbyter* a *biskup* sa spoločným menom nazývajú „kňazi”, latinsky „sacerdotes”. U nás sa termínom *kňaz* označuje iba „presbyter”, čiže zužuje sa jeho význam. V prísnej teologickej a právnickej terminológii sa rozlišuje medzi výrazom „presbyter” a „kňaz”. „Presbyter” označuje iba toho, kto prijal druhý stupeň sviatosti posvätného stavu, kým *kňaz* – sacerdos – označuje aj „presbytera” – druhý stupeň – aj biskupa – tretí stupeň. Keď sa napríklad v kánone 1003, § 1 hovorí, že pomazanie chorých platne vysluhuje každý kňaz a jedine kňaz, znamená to, že ju platne vysluhuje presbyter a biskup, nie diakon.[180]

Prekladatelia *Katechizmu Katolíckej cirkvi* do slovenčiny upozorňujú, že prekladatelia typického latinského vydania v paragrafe 1565 francúzske slovo „prêtres“ (kňazi) nesprávne preložili latinským výrazom „sacerdotes“, ktorý označuje biskupov a kňazov.[181]

S výrazom „presbyter” sa v hovorovej reči nestretáme. Presbyterov, ktorých máme v našich farnostiach ako farárov alebo ako kaplánov, nazývame kňazi. Nehovoríme im presbyteri, ale kňazi.

---

[174] Porov. FILO, V. Kňaz alebo presbyter?. In: *Katolícke noviny.* 1998, roč. 113, č. 18, s. 10.
[175] Starší.
[176] Porov. SCHMAUS, M. *Cirkev*. Rím: Slovenský ústav svätých Cyrila a Metoda, 1983, s. 366 – 367. Edícia Lux et vita, 2. zväzok.
[177] Jednoduchého kňaza.
[178] Porov. SCHMAUS, *Cirkev*, s. 367.
[179] Porov. *Kódex kánonického práva*, kánon l009, § 1.
[180] Porov. FILO, Kňaz alebo presbyter?, s. 10.
[181] Porov. ZLATŇANSKÝ, J., JAVOR, F., BLATNICKÝ, R. Osobitné prvky slovenského prekladu Katechizmu Katolíckej cirkvi. In: *Duchovný pastier.* 1999, roč. 80, č. 9, s. 420.

Termín „presbyter" má svoje biblické korene. Má grécky pôvod. Stretáme sa s ním na viacerých miestach vo Svätom písme a znamená *staršieho*. Svätý Pavol píše Títovi: „Na to som ťa nechal na Kréte, aby si usporiadal, čo ešte treba a po mestách ustanovil starších [„presbyterov"], ako som ti prikázal" (l,5). Nachádzame ho aj v slovenskom preklade *Katechizmu Katolíckej cirkvi* napríklad v bode 1554:[182]

„Katolícke učenie [...] dosvedčuje, že jestvujú dva stupne služobnej účasti na Kristovom kňazstve: stupeň biskupov (episkopát) a stupeň kňazov (presbyterát). [...] latinský výraz *sacerdos* sa v súčasnosti používa na označenie biskupov a kňazov, ale nie diakonov. [...] katolícke učenie tvrdí, že stupne účasti na kňazstve (episkopát a presbyterát) a stupeň služby (diakonát) sa udeľujú [...] sviatostným úkonom."[183]

Svätý Ignác Antiochijský píše: „Všetci nech si ctia [...] presbyterov [kňazov] [...] ako Boží senát."[184]

Pre porovnanie latinský originál znie:

„Doctrina catholica [...] agnoscit, duos gradus participationis ministerialis exsistere sacerdotii Christi: Episcopatum et presbyteratum. [...] Propterea verbum *sacerdos* designat, in usu hodierno, Episcopos et presbyteros, sed non diaconos. [...] doctrina catholica docet, gradus participationis sacerdotalis (Episcopatum et presbyteratum) et gradum servitii (diaconatum) conferri, hos [...] actu sacramentali."[185]

«Cuncti revereantur [...] presbyteros [...] ut senatum Dei.»[186]

Nesmie nás však mýliť ten význam výrazu „presbyter", s akým sa stretáme v protestanských cirkvách, kde ide o laikov.

Vždy, keď sa stretneme s výrazom „presbyter", budeme vedieť, že je to osoba, ktorá prijala už druhý stupeň *sviatosti posvätného stavu*.[187]

Preto dekrét Druhého vatikánskeho koncilu o živote a službe presbyterov nesie titul *Presbyterorum Ordinis*.[188]

---

[182] Porov. FILO, Kňaz alebo presbyter?, s. 10; POSPÍŠIL, C.V. Některé otázky spojené s ekleziologii společenství (3). In: *Teologické texty.* 1998, roč. 9, č. 3, s. 91 – 92.
[183] *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1554.
[184] Porov. SVÄTÝ IGNÁC ANTIOCHIJSKÝ. Epistula ad Trallianos Sanctus, 3, 1. In: SC 10bis, 96 (Funk 1, 244). In: *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1554.
[185] Porov. *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 1554.
[186] Porov. SANCTUS IGNATIUS ANTIOCHENUS. Epistula ad Trallianos, 3, 1. In: SC 10bis, 96 (Funk 1, 244). In: *Cathechismus Catholicae Ecclesiae*, 1554.
[187] Porov. FILO, Kňaz alebo presbyter?, s. 10.
[188] Porov. POSPÍŠIL, Některé otázky spojené s ekleziologii společenství (3), s. 92; DRAGÚŇ, M. Pastoračná láska ako syntéza spirituality a služby kňaza vo svetle dekrétov Presbyterorum Ordinis a Optatam Totius. In: *Duchovný pastier*. 2002, roč. 82, č. 9, s. 501.

V *Eucharistickej modlitbe v omšiach za rozličné potreby*, v častiach *Príhovor* II. – IV. sa nachádza slovo „presbyter".[189]

V *Kódexe kánonického práva* sa v mnohých kánonoch spomínajú *presbyteri*[190] a *Presbyterská rada*.[191]

Pojem „presbyter" nachádzame aj pravoslávnej dogmatickej teológii v slovenskom jazyku:

„Pravoslávni učia, že hoci v prvotnej Cirkvi ešte neexistuje plné rozlíšenie medzi službou „biskupa" a „presbytera", predsa môžeme s určitosťou tvrdiť, že v Novom zákone nikde nenájdeme svedectvo o tom, aby presbyterská služba prevyšovala biskupskú.

Služba biskupa je plnosťou kňazskej hierarchickej služby. Služba presbytera je odvodená od tejto služby. [...]

Presbyterská služba je druhým stupňom hierarchickej služby. Je odvodená od biskupskej služby. Je na nej priamo závislá[192] a je vykonávaná pod jeho dozorom. Presbyteri majú právo v Cirkvi učiť a vykonávať sviatosti, ale všetko v závislosti od biskupa. Presbytera ustanovuje do miestnej cirkvi biskup namiesto seba, aby tam plnil všetky potreby pre normálny duchovný život veriaceho ľudu. O presbyterovi nemôžeme povedať, že je nástupcom apoštolov, ale je pomocníkom biskupa."[193]

3.4.4 Sviatosť manželstva

Požehnaný stav. Tento termín sa nachádza v úvode Lukášovho evanjelia: „Vybral sa aj Jozef [...], aby sa dal zapísať s Máriou, svojou manželkou, ktorá bola v požehnanom stave" (Lk 2,4-5).

V spoločných modlitbách veriacich sa objavuje prosba:

„Vštep do sŕdc všetkých ľudí úctu k matkám v požehnanom stave."[194]

---

[189] Porov. POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. *Rímsky misál. Obnovený podľa rozhodnutia Druhého vatikánskeho koncilu. Uvedený do platnosti pápežom Pavlom VI.* Eucharistická modlitba v omšiach za rozličné potreby. Príhovor II. – IV. Typis Polyglottis Vaticanis, 2001, s. 1304 – 1305.

[190] Porov. *Kódex kánonického práva*, s. 829.

[191] Porov. *Kódex kánonického práva*, kánon 495, § 1 – 502, s. 829; TK KBS. V Rožňave sa konal kňazský deň s biskupom Stanislavom Stolárikom [online] [cit. 12-09-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20200911020.

[192] Porov. BELEJKANIČ, *Katolícky katechizmus z pohľadu pravoslávnej teológie*, s. 112.

[193] Porov. BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie II*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1996, s. 119 – 120; JEŽEK, V. *Od individualismu k obecenství*. Úvod do byzantské teologické antropologie. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity, 2005, s. 132 – 133.

[194] *Spoločné modlitby veriacich II. Druhý zväzok. Cezročné obdobie.* 2. júla. 4. prosba, s. 369.

Cirkev medzi sväteninami vysluhuje aj požehnanie matiek v požehnanom stave[195] pred pôrodom.[196]

Názov „požehnaný stav“ môže mať základ v slovách 128. žalmu:

„Tvoja manželka je ako plodonosný vinič vnútri tvojho domu.

Tvoji synovia sú ako mládniky olivy okolo tvojho stola.

[...] tak bude požehnaný muž, ktorý sa bojí Pána“ (Ž 128,3-4).

Sväté písmo v súčasnom slovenskom znení používa výraz „ťarchavá“ napríklad vo vetách:

aa) „[Boh] Žene povedal: „[...] rozmnožím tvoje trápenia a ťarchavosť; [...]“ (Gn 3,16), ktorá je v tlačenej verzii z roku 1996[197] a v internetovej forme.[198]

ab) a „[Boh] Žene povedal: „Rozmnožím [...] a tvoju ťarchavosť: [...]“ (Gn 3,16), ktorá je súčasťou *Prvého čítania* v *Posvätnom čítaní Liturgie hodín* 8. septembra na sviatok Narodenia Panny Márie.[199]

V latinčine je text: „Multiplicábo [...] concéptus tuos: [...]“ (Gn 3,16).[200] Slovo „concéptus“ znamená „1. (1.) prijatie (2). (u ženy) počatie (3). zostavenie právnických formúl. 2. myšlienka, pojem, ponímanie, nápad, poznanie.“ [201]

b) „Žena [...] Bola ťarchavá [...]“ (Zjv 12,1-2),[202] ktorá je súčasťou prvého čítania vo sv. omši na slávnosť Nanebovzatia Panny Márie.[203]

Otázka pre biblistov, prípadne aj iných teológov, znie, či by sa na týchto, prípadne aj iných miestach nemohlo namiesto výrazov „ťarchavá“,[204] „gravidná“ alebo „tehotná“, použiť slovné spojenie „v požehnanom stave“, ako je to vo vyššie spomínanom verši u Lukáša 2,5, čím by sa viac zdôraznilo, že dieťa je požehnanie, nie ťarcha alebo bremeno. Neplodnosť je bolesť (porov. Lk 1,24).

---

[195] Porov. TK KBS. V Považskej Bystrici-Rozkvete prebieha Helenský hodový týždeň. [online] [cit. 22-05-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20200812022.

[196] Porov. *Požehnania.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2009, s. 49 – 53.

[197] *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1996, s. 48.

[198] *Sväté písmo* [online] [cit. 08-09-2020]. Dostupné na internete: http://dkc.kbs.sk/.

[199] *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu IV.*, s. 1408.

[200] *Officium divinum. Liturgia horarum iuxta ritum romanum IV.*, s. 1106.

[201] ŠPAŇÁR, HRABOVSKÝ, *Latinsko-slovenský a slovensko-latinský slovník*, s. 124.

[202] *Sväté písmo Starého i Nového zákona*, s. 2859; *Sväté písmo* [online] [cit. 18-08-2020]. Dostupné na internete: http://dkc.kbs.sk/.

[203] POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE SVIATOSTI A BOHOSLUŽBU. *Rímsky misál. Obnovený podľa smerníc stanovených Druhým vatikánskym koncilom a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Lekcionár na nedele a sviatky I. Cyklus A*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2002, s. 404.

[204] V žalme 7,15 sa toto adjektívum nachádza aj v maskulíne: „Hľa, hriešnik počal neprávosť, ťarchavý je zlobou a plodí zločin.“ Latinský text znie: „Ecce partúriit iniustítiam, concépit dolórem et péperit iniquitátem“ (Ps 7,15).

Tento názov dáva podnet k tomu, aby sme zvlášť súčasnej dobe, poznačenej demografickou krízou, používali tento termín nielen v náboženskom, ale aj v občianskom živote ako vyjadrenie nášho postoja k hodnote nového ľudského života.

Namiesto Záveru

Vzhľadom nato, že ide o koniec len prvého dielu projektu, *Záver* uvediem až na konci posledného dielu.

Bibliografia:

Pramene:

Sväté písmo Starého i Nového zákona. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1996. ISBN 80-7162-152-8; 0-86516-335-9.
Sväté písmo [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://dkc.kbs.sk/.
Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2008. ISBN 978-80- 7162-738-8.
Cathechismus Catholicae Ecclesiae [online] [cit. 18-04-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/catechism_lt/p3s1c3a2_lt.htm#II.%20Gratia; [www. vatican.va/archive/catechism_lt/index_lt.htm].
Katechizmus Katolíckej cirkvi. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1998. ISBN 80-7162-259-1.
Kódex kánonického práva. Latinsko-slovenské vydanie. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1996. ISBN 80-7162-061-0.
Kompendium Katechizmus Katolíckej cirkvi. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2006. ISBN 80-7162-593-0.
Catechismo della Chiesa Cattolica Compendio [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/ccc/index_it.htm;https://www.sannicolao.it/Download/files/02_Compendio_del_Catechismo_della_Chiesa_Cattolica.pdf.
Compendium of the Catechism of the Catholic Church [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: https://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_en.html.
Compendium du Catéchisme de l'Eglise catholique [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_fr.html.
Catecismo de la Iglesia católica Compendio [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sp.html.
Catecismo da Igreja católica Compêndio [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_po.html.
Katechismus der katholischen Kirche Kompendium [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_ge.html.
A Katolikus egyház katekizmusának kompendiuma [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_hu.html.
Katalikų Bažnyčios Katekizmas Santrauka [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/compendium_catech_lit.pdf.
Katekizem Katoliške cerkve Kompendij [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sl.html.
Катехизис Католической церкви Компендиум [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_compendium-ccc_ru.pdf.

Катэхізіс Каталіцкага касцёла Кампендый [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_be.pdf.
Catehismul Bisericii Catolice Compendiu [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/ccc/index_it.htm.http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_ro.html.
Katolska kyrkans lilla katekes [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sv.html.
Kompendium katekismus gereja Katolik [online] [cit. 18-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_compendium-ccc_id.pdf.
Liturgia hodín podľa rímskeho obradu II. Typis Polyglottis Vaticanis, 1988. ISBN neuvedené.
Officium divinum. Liturgia horarum iuxta ritum romanum II. Octava impressio. Edictio typica. Typis Polyglottis Vaticanis, 1974. ISBN neuvedené.
Liturgia hodín podľa rímskeho obradu IV. Typis Polyglottis Vaticanis, 1992. ISBN neuvedené.
Officium divinum. Liturgia horarum iuxta ritum romanum IV. Octava impressio. Edictio typica. Typis Polyglottis Vaticanis, 1975. ISBN neuvedené.

Dokumenty Magistéria:

Encykliky:

Ioannis Pauli PP. II Summi Pontificis Veritatis Splendor Litterae encyclicae cunctis Catholicae Ecclesiae episcopis de quibusdam quaestionibus fundamentalibus doctrinae moralis Ecclesiae [online] [cit. 22-07-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/la/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_06081993_veritatis-splendor.html.
Encyklika pápeža Jána Pavla II. Veritatis Splendor všetkým biskupom katolíckej Cirkvi o základných otázkach cirkevnej náuky o mravnosti [online] [cit. 22-07-2020]. Dostupné na internete: https://kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/veritatis-splendor.
JÁN PAVOL II. Encyklika *Ut Unum Sint*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1996. Edícia Pápežské dokumenty, 13 zväzok. ISBN 80-7162-148-X; [online] [cit. 24-04-2020]. Dostupné na internete: http://kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/ut-unum-sint.

Apoštolské exhortácie:

FRANTIŠEK. Apoštolská exhortácia *Evangelii Gaudium*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2014. ISBN 978-80-8161-044-8; [online] [cit. 24-04-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-exhortacia-evangelii-gaudium.

Dokumenty kongregácií:

POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU. *Rímsky misál. Obnovený podľa rozhodnutia Druhého vatikánskeho koncilu. Uvedený do platnosti pápežom Pavlom VI.* Typis Polyglottis Vaticanis, 2001. ISBN neuvedené; *Výňatok z Rímskeho misála*. Druhé vydanie. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2012. ISBN 978-80-7162-890-3.
CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI. Notificatio De quodam scripto P. Iacobi Dupuis e Societate Iesu. In: *Acta Apostolicae Sedis*. 2002, an. et vol. 94, n. 2, s. 142 – 144. ISSN 0001-5199; Případ Dupuis. In: *Teologické texty.* 2001, roč. 12, č. 1, s. 39. ISSN 0862–6944; LITVA, F. Kresťanská teológia a náboženský pluralizmus. Prípad P. Jacquesa Dupuisa, SJ. In: *Duchovný pastier*. 2001, roč. 92, č. 9, s. 402 – 418. ISSN 0139-861X.

POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE SVIATOSTI A BOHOSLUŽBU. *Rímsky misál. Obnovený podľa smerníc stanovených Druhým vatikánskym koncilom a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Lekcionár na nedele a sviatky I. Cyklus A*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2002. ISBN 80-7162-376-8.
KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. *Rímsky rituál. Obnovený podľa zásad ustanovených Druhým vatikánskym snemom a vyhlásený autoritou pápeža Pavla VI. Pomazanie chorých a pastoračná starosť o nich*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010. ISBN 978-80-7162-858-3.
KONGREGÁCIE PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. Piata inštrukcia o správnom uskutočňovaní konštitúcie Druhého vatikánskeho koncilu o posvätnej liturgii (Sacrosanctum Concilium, č. 36) o používaní národných jazykov vo vydaniach kníh rímskej liturgie Liturgiam authenticam [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/liturgiam-authenticam. Preklad z latinčiny z Acta Apostolicæ Sedis 93 (2001) 685 – 726 Andrej Krivda, s použitím prekladu sestry M. Klaudie Brajerovej SDR – Liturgický inštitút Jána Jaloveckého, Košice. Text prevzatý z: Liturgia. 2010, roč. 20, č. 2, s. 106 – 144. ISSN 1210-0676.
KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ. Všeobecné smernice Rímskeho misála (Missale Romanum, editio typica tertia, 2002). In: *Liturgia.* 2008, roč. 18, č. 4, s. 198 – 284. ISSN 1210-0676.

Ostatné dokumenty:

MEDZINÁRODNÁ TEOLOGICKÁ KOMISIA. O Ježišovom sebapoznaní (De lesu autocoscientia, O vedomí, ktoré mal Ježiš o sebe samom). In: *Enchiridion Vaticanum 10*, 681 – 723, 31. 5. 1986; Výklad dogiem (De interpretatione dogmatum, O interpretácii dogiem). In: Enchiridion Vaticanum 11, 2717 – 2811, október 1989. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2002. Edícia Dokumenty Medzinárodnej teologickej komisie. 1. zväzok. ISBN 80 – 7162 – 407 – 1; [online] [cit. 12-09-2017]. Dostupné na internete: http://cchma.cz/docs/mtk_christ-sot.pdf.
MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE. Teologie dnes: perspektivy, principy a kritéria [online] [cit. 24-04-2020]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_doc_20111129_teologia-oggi_cs.pdf.
*Požehnania***.** Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2009. ISSN 978-80-7162-771-5.
NEPŠINSKÝ, V., TUKA, Š., STAROŠTÍK, P., ZVARA, P., DUBINA, J. FÁBRY, Š. [Zostavovatelia]. *Spoločné modlitby veriacich II. Druhý zväzok. Cezročné obdobie.* Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2010. ISBN 978-80-7162-839-2.

Literatúra:

ADAM, A. Prostredník Ježiš Kristus podľa W. Granata. In: *Duchovný pastier.* 1995, roč. 76, č. 10, s. 438. – 440. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Dedičný hriech v pohľade Tridentského koncilu. In: *Boh – Trojica – Stvorenie*. Spišská Kapitula: Kňazský seminár biskupa Jána Vojtaššáka, 1999, s. 26 – 33. ISBN 80-7142-076-X.
ADAM, A. Ospravodlivenie ako cesta k dialógu a jeho ovocie. In: *Duchovný pastier.* 2000, roč. 81, č. 5, s. 201 – 203. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Protologické aspekty teológie vtelenia. In: *Rozličné aspekty teológie stvorenia*. Banská Bystrica – Badín: Teologický inštitút svätého Františka Xaverského, 2002, s. 5 – 12. ISBN 80-88937-09-4.
ADAM, A. Ježiš obrazom Božieho milosrdenstva. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2003. roč. 3, č. 2, s. 117 – 130. ISBN 1335-8081.

ADAM, A., FODOROVÁ, A. Osobnosť kresťanského pedagóga v kontexte náboženskej výchovy. In: *Pedagogika religii w kontekście edukacyjnym*. Redaktor M. Włosiński. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, 2011, s. 141 – 156. ISBN 978-83-61609-17-9.
ADAM, A. Viera vo vzťahu k teológii. In: ADAM, A., BIEĽAK, J., ATĎ. *Viera v živote kresťana a Cirkvi*. Zostavovateľ J. Krupa. Bratislava: Univerzita Komenského. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 2013, s. 57 – 69. ISBN 978-80-88696-68-1.
ADAM, A. Spoločensko-sociálne otázky náuky Katolíckej cirkvi v dokumentoch Druhého vatikánskeho koncilu a pápežov tohto koncilu – prvá časť. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 2, s. 59 – 66. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Novozákonné kňazstvo v živote svätého Vincenta de Paul. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 5, s. 200 – 205. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Teológia kňazstva v listoch blahoslaveného Jána Pavla II. kňazom na Zelený štvrtok. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 4, s. 157 – 167. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Aktuálne posolstvo encykliky Ut Unum Sint. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 9, s. 438 – 447. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Spiritualita svätého Vincenta z Pauly a Misijnej spoločnosti. In: *Duchovný pastier.* 2015, roč. 96, č. 3, s. 120 – 126. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Druhý vatikánsky koncil a jeho pastorálny charakter. In: *Duchovný pastier.* 2016, roč. 97, č. 1, s. 23 – 33. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Sviatosť krstu a jeho personálny rozmer v kontexte ospravodlivenia. In: *Duchovný pastier*. 2017, roč. 97 [98], č. 1, s. 12 – 20. ISSN 139-861X.
ADAM, A. Mariológia Druhého vatikánskeho koncilu v kontexte pontifikátu sv. Jána XXIII. a bl. Pavla VI. In: *Duchovný pastier.* 2018, roč. 99, č. 6, s. 260 – 270. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Charizmy – v kontexte dokumentu Kongregácie pre náuku viery Iuvenescit Ecclesia – druhá časť. In: *Duchovný pastier.* 2018, roč. 99, č. 8, s. 356 – 359. ISSN 0139-861X.
ADAM, A. Pokánie v službe zmierenia v kontexte jednej sviatosti. In: *Duchovný pastier.* 2020, roč. 101, č. 3, s. 128 – 135. ISSN 139-861X.
ADAM, A. Relácia Cirkvi putujúcej, oslávenej a trpiacej. In: *Duchovný pastier.* 2020, roč. 101, č. 9, s. 407 – 414. ISSN 139-861X.
BELÁK, B. Jazykové a terminologické otázky. Zásady tvorby terminológie. In: *Duchovný pastier.* 2000, roč. 81, č. 1, s. 38 – 40. ISSN 139-861X.
BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie I*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1995. ISBN 80-7097-314-5.
BELEJKANIČ, I. *Pravoslávne dogmatické bohoslovie II*. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 1996. ISBN 80-7097-341-2.
BELEJKANIČ, I. *Katolícky katechizmus z pohľadu pravoslávnej teológie. Zrovnávacie bohoslovie*. Prešov: Eparchiálna rada pravoslávnej cirkvi, 1998. ISBN 80-967801-6- 6.
BILÁ, M. Jazyk ovplyvňuje naše chápanie sveta. In: *Katolícke noviny.*2019, roč. 134, č. 8, s. 20. ISSN 0139-8512.
DIAN, D. Dôležitá je úprimná súčinnosť. In: *Katolícke noviny.* 2020, roč. 135, č. 29, s. 14. ISSN 0139-8512.
DRAGÚŇ, M. Pastoračná láska ako syntéza spirituality a služby kňaza vo svetle dekrétov Presbyterorum Ordinis a Optatam Totius. In: *Duchovný pastier.* 2002, roč. 82, č. 9, s. 501 – 506. ISSN 139-861X.
DUDA, J. Katolícka škola. In: *Duchovný pastier.* 1999, roč. 80, č. 4, s. 162 – 169. ISSN 0139-861X.
FARKAŠ, P. Interpretácia textu Zjv 1,12-16 vo svetle transpozície starozákonných atribútov. In: *Aký je Boh Starého zákona*. Editor V. Juhás. Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, s. 117 – 126. ISBN 978-80-7165-994-5.

FILO, V. Kňaz alebo presbyter?. In: *Katolícke noviny.* 1998, roč. 113, č. 18, s. 10. ISSN 0139-8512.
HERIBAN, J. *Úvodné poznámky k spisom Nového zákona*. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1989. Edícia Biblica 3. ISBN neuvedené.
HERIBAN, J. Sväté písmo vo vydaniach Slovenského ústavu svätého Cyrila a Metoda v Ríme. In: *Duchovný pastier.* 2002, roč. 83, č. 2, s. 66 – 85. ISSN 139-861X.
HORECKÝ, J. Nad slovenským prekladom Katechizmu. In: *Verbum.* 1999, roč. 10, č. 2, s. 116 – 118. ISBN 1210-1605.
HORKA, R. Hymny Aeterne Rerum Conditor a Deus Creator omnium svätého Ambróza. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2011, roč. 8, č. 1, s. 70 – 103. ISSN 1335-8081.
HRDINOVÁ, E. Ještě jednou k problému náboženské slovní zásoby pravoslaví. In: *Studia theologica.* 2002, roč. 4, č. 4, s. 83 – 86. ISSN 1212-8570.
CHOVAN, J. *Biblicko-jazykové reflexie*. Turany: P+M, 2019. ISBN 978-80-89694-57-0.
JANČOVIČ, J. Ježišova katechéza o modlitbe v kontexte Reči na vrchu (Mt 6,5-15). In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2004, roč. 4, č. 2, s. 98 – 139. ISSN 1335-8081.
JANČOVIČ, J. Božie milosrdenstvo a spravodlivosť, ich vzájomný vzťah a komplementárnosť vo Svätom písme. In: *Aký je Boh Starého zákona*. Editor V. Juhás. Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, s. 45 – 75. ISBN 978-80-7165-994-5.
JEŽEK, V. *Od individualismu k obecenství*. Úvod do byzantské teologické antropologie. Prešov: Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity, 2005. ISBN: 80-8068-306-9.
JUDÁK, V. Tridentský koncil z nášho pohľadu. In: *Duchovný pastier.* 1995, roč. 76, č. 10, s. 450 – 457. ISSN 0139-861X.
JUDÁK, V. Možno ešte dnes dôverovať Cirkvi? – I. časť. In: *Duchovný pastier.* 2001, roč. 82, č. 4, s. 166 – 176. ISSN 139-861X.
JUDÁK, V. Prof. ThDr. Jozef Vrablec a jeho pôsobenie na CMBF. In: *Duchovný pastier.* 2004, roč. 85, č. 3, s. 149 – 153. ISSN 0139-861X.
JUDÁK, V. Sv. Pavol a prenasledovanie kresťanov – prvá časť. In: *Duchovný pastier.* 2008, roč. 89, č. 6, s. 335 – 339. ISSN 0139-861X.
JUDÁK, V. Anton Bernolák – 250. výročie narodenia. In: *Duchovný pastier.* 2013, roč. 94, č. 1, s. 41 – 43. ISSN 139-861X.
JUDÁK, V. Milánsky edikt – 2. časť. In: *Duchovný pastier.* 2013, roč. 94, č. 3, s. 128 – 132. ISSN 139-861X.
JUDÁK, V. Milánsky edikt – 3. časť. In: *Duchovný pastier.* 2013, roč. 94, č. 4, s. 173 – 174. ISSN 139-861X.
JUDÁK, V. Christus Dominus. In: *Duchovný pastier.* 2015, roč. 96, č. 3, s. 103 – 117. ISSN 139-861X.
JUDÁK, V. Vypovedanie biskupa Viliama Batthyányiho z Nitry. In: *Duchovný pastier.* 2017, roč. 98, č. 8, 9 a 10, s. 351 – 360. ISSN 139-861X.
JUDÁK, V. Traja nitrianski biskupi v „osmičkovom“ roku. In: *Duchovný pastier.* 2019, roč. 100, č. 2 – 5, s. 52 – 63. ISSN 139-861X.
KANDERA, P. *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky I.* Bratislava: Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta, 1987. ISBN neuvedené.
Kardinál Joseph Ratzinger. Boh a svet. Viera a život dnes. Rozhovor s Petrom Seewaldom. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2002. ISBN 80-7162-380-6.
Katechizmus. Učebnica rímskokatolíckej náboženskej výchovy. 7. vydanie. Bratislava: Vesna pre Spolok svätého Vojtecha v Trnave, 1990. ISBN 80-85128-76-4.
KOLKOVÁ, T. „Kňažky“ nie sú kňažky. Za zosmiešnenie kňazskej vysviacky exkomunikácia. In: *Katolícke noviny.* 2002, roč. 117. č. 31, s. 6. ISSN 0139-8512.

Krátky slovník slovenského jazyka. Bratislava: Veda, 1997. ISBN 802240750X [9788022407502].
KRUPA, J. *Stvoriteľ a Oživovateľ. Katolícka kreatológia a pneumatológia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. ISBN 978-80-223-2840-1.
KRUPA, J. *Sviatosti uzdravenia a služby spoločenstvu. Sviatosť pokánia – Pomazanie chorých – Posvätný stav – Manželstvo*. 3. prepracované vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2013. ISBN 978-80-223-3327-6.
KRUPA, J. *Katolícka dogmatická teológia. Prolegomena – Trinitológia – Ekleziológia – Graciológia*. 1. vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave vo Vydavateľstve UK, 2014. ISBN 978-80-223-3403-7.
LAUKO, J. Zmeny v misáli sa veriacich nedotknú. In: *Katolícke noviny.* 2019, roč. 134, č. 21, s. 4. ISSN 0139-8512.
LICHNER, M. *Statuta Ecclesiae antiqua. Anonym (= Gennadius Masilliensis?)*. Trnava: Dobrá kniha, 2020. ISBN 978-80-8191-260-3.
MATURKANIČ, P. Velikost a nádhera kněžské služby a její prožívání v kontextu rozličných událostí. In: *Duchovný pastier.* 2014, roč. 95, č. 5, s. 150 – 157. ISSN 0139-861X.
MATURKANIČ, P. Nedoceněná velikost a nádhera stvoření. In: *Duchovný pastier.* 2018, roč. 99, č. 8, s. 363. – 370. ISSN 0139-861X.
MATURKANIČ, P. Deset pastoračních rad duchovního doprovázení aneb jak vést svěřené duše. In: *Duchovný pastier.* 2019, roč. 100, č. 8, s. 350 – 356. ISSN 0139-861X.
MATURKANIČ, P. Hospodin je mé světlo a má spása (Žalm 27). In: *Duchovný pastier.* 2020, roč. 101, č. 9, s. 400 – 406. ISSN 0139-861X.
MIKLUŠČÁK, P. *Kristológia II.* Spišská Kapitula-Spišské Podhradie: Teologický inštitút, 1996. ISBN neuvedené.
MLACEK, J. Súčasná spisovná slovenčina a náboženský štýl. In: *Liturgia*. 2012, roč. 22, č. 2, s. 142 – 158. ISSN 1210-0676.
MÜLLER, G.L. Encyklika Veritatis splendor po 25 rokoch. Obsah, posolstvo, výzvy. Úvahy nad encyklikou Veritatis splendor. 6. februára 2018. [online] [cit. 22-07-2020]. Dostupné na internete: https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/zborniky-z-konferencii/c/aktualne-otazky-ludskej-mravnosti#Obsah.
NEUNER, J., ROOS, H. *Viera Cirkvi v úradných dokumentoch jej Magistéria*. Trnava: Dobrá kniha, 1995. ISBN 80-7141-072-1.
OPATRNÝ, A. Soukromá zjevení. In: *Teologické texty*. 2002, roč. 13, č. 1, s. 23 – 26. ISSN 0862–6944.
OTT, L. *Grundriß der Dogmatik*. 10. Auflage. Wien: Herder, 1981. ISBN 3-451-13541-8.
PISÁRČIKOVÁ, M., POVAŽAJ, M. A KOL. Synonymický slovník slovenčiny. Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2004. ISBN 80-224-0801-8; [online] [cit. 24-04-2020]. Dostupné na internete: https://slovnik.juls.savba.sk/sss-uvod.pdf.
POSPÍŠIL, C.V. Některé otázky spojené s ekleziologii společenství (3). In: *Teologické texty.* 1998, roč. 9, č. 3, s. 91 – 94. ISSN 0862–6944.
RINDOŠ, J. SJ. Nie „ženích“ ale: sv. Jozef, „manžel“ Panny Márie. Odpoveď Liturgickej komisii pri KBS. 20. 11. 2015 [online] [cit. 22-05-2020]. Dostupné na internete: http://www.teoforum.sk/?id=47&view_more=1419.
SCHMAUS, M. *Sviatosti*. Rím: Slovenský ústav svätých Cyrila a Metoda, 1981. Edícia Lux et vita 4. ISBN neuvedené.
SCHMAUS, M. *Cirkev*. Rím: Slovenský ústav svätých Cyrila a Metoda, 1983. Edícia Lux et vita, 2. zväzok. ISBN neuvedené.
SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 18-04-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/212168/bavit-sa-o-niecom.

SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 18-04-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/222500/paraolympiada-alebo-paralympiada.
SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 01-06-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/226042/dopad-alebo-dosah.
SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 03-06-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/226042/dopad-alebo-dosah.
SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 02-07-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/227640/umrtnost-a-smrtnost.
SLOVENSKÝ ROZHLAS. Slovenčina na slovíčko so Sibylou Mislovičovou... [online] [cit. 21-07-2020]. Dostupné na internete: https://slovensko.rtvs.sk/relacie/229728/strasne.
ŠPAŇÁR, J., HRABOVSKÝ, J. *Latinsko-slovenský a slovensko-latinský slovník*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1969. ISBN neuvedené.
ŠTRBA, B. Hľadanie pokory v starozákonnej tradícii ako podnet pre dnešnú teológiu. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2013, roč. 10, č. 1, s. 45 – 71. ISBN 1335-8081.
ŠTRBA, B. Satanov anjel (2Kor 12,7). Niekoľko poznámok k biblickej biografii Satana v spisoch Corpus Paulinum. In: *Angelológia a jej súčasné interpretácie*. Badín: Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2009, s. 123 – 144. ISBN 978-80-88937-38-8.
ŠTRBA, B. Rozzúrený pomstiteľ. Prieskum použitia hebrejského koreňa nqm s emotívnym podfarbením ako Božieho prívlastku. In: *Aký je Boh Starého zákona*. Editor V. Juhás. Prešov: Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016, s. 9 – 44. ISBN 978-80-7165-994-5.
ŠUPLATOVÁ, A. Spýtali ste sa. In: *Katolícke noviny.* 2017, roč. 132, č. 5, s. 14. ISSN 0139-8512.
ŠURÁB, M. Vrablecova knižnica. In: *Duchovný pastier.* 2004, roč. 85, č. 3, s. 170 – 175. ISSN 0139-861X.
ŠURÁB, M. Exhortácia „Verbum Domini“ a homília. In: *Pedagogika religii w kontekście edukacyjnym*. Redaktor M. Włosiński. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, 2011, s. 103 – 111. ISBN 978-83-61609-17-9.
ŠURÁB, M. Rétorická dispozícia v Prvom liste Korinťanom. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2019, roč. 16, č. 2, s. 35 – 47. ISBN 1335-8081.
ŠVEC, J. Okolnosti vyhlásenia dogmy o nepoškvrnenom počatí Panny Márie, jej prijatie a ovocie v Cirkvi. Diplomová práca. [online] Bratislava. Univerzita Komenského v Bratislave. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta [cit. 30-04-2020]. Dostupné na internete: file:///c:/users/hp/desktop/j.švec.pdf.
THURZO, V. Súčasné ideológie a Máriina úloha v dejinách spásy. In: *Mária – Matka v každej dobe*. Editor A. Adam. Badín: Kňazský seminár svätého Františka Xaverského, 2017, s. 323 – 353. ISBN 978-80-88937-78-4.
THURZO, Vladimír. Ospravodlivenie a zákon v protestantskej a katolíckej náuke. In: *Život v dialógu. Vedecký zborník vydaný pri príležitosti ukončenia pôsobenia Miloša Klátika, predsedu Ekumenickej radi cirkví v SR, v úrade generálneho biskupa ECAV na Slovensku a pri príležitosti jeho 55. narodenín*. Liptovsky Mikuláš: Tranoscius, 2018, s. 71 – 78. ISBN 978-80-7140-552-8.
TK KBS. Vyhlásenie najvyšších predstaviteľov kresťanských cirkví v Badíne. 4. marca 2019 [online] [cit. 24-04-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20190304018.
TK KBS. V Považskej Bystrici-Rozkvete prebieha Helenský hodový týždeň. 12. 08. 2020 [online] [cit. 22-05-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20200812022.
TK KBS. V Rožňave sa konal kňazský deň s biskupom Stanislavom Stolárikom [online] [cit. 12-09-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20200911020.

TK KBS. KBS prináša preklad nóty o modifikácii sviatostnej formuly krstu [online] [cit. 02-10-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20200923040.
TK KBS. Vatikán v OBSE: Rodová rovnosť neruší diferenciu medzi mužmi a ženami [online] [cit. 30-10-2020]. Dostupné na internete: https://www.tkkbs.sk/view.php?cisloclanku=20201030028.
UHRIN, J. *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky II. O milosti božej. Eschatológia. O sviatostiach*. 3. vydanie. Bratislava: Cirkevné nakladateľstvo pre Rímskokatolícku cyrilometodskú bohoslovecká fakultu, 1990. ISBN 80-85128-16-0.
VASIĽOVÁ, L. Synonymia v anatómii. In: *Naša univerzita.* 2019, roč. 65, č. 7, s. 39. ISSN 1338-4163.
VIGLAŠ, J. Fatima a význam výhrady vo svedomí. In: *Mária – Matka v každej dobe*. Editor A. Adam. Badín: Kňazský seminár svätého Františka Xaverského, 2017, s. 119 – 137. ISBN 978-80-88937-78-4.
VITTEK, J. Relácia vKontexte (20). Telo, duša, duch, rovnocennosť n►. In: *TV LUX* [online] [cit. 25-04-2020]. Dostupné na internete: http://www.tvlux.sk/archiv/play/9272.
VIVODA, M. L´educazione morale e la formazione religiosa. In: *Pedagogika religii w kontekście edukacyjnym*. Redaktor M. Włosiński. Włocławek: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna, 2011, s. 157 – 168. ISBN 978-83-61609-17-9.
VIVODA, M. Rozbor štruktúr viery v myslení Josepha Ratzingera/Benedikta XVI. In: *Teologálne čnosti z interdisciplinárneho pohľadu*. Editor M. Lichner. Trnava: Dobrá kniha, 2018, s. 401 – 416. ISBN 978-80-8191-154-5.
VOLEK, P. Filozofická a teologická analýza jazyka modlitby. In: *Acta facultatis theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis*. 2002, roč. 2, č. 3, s. 212 – 219. ISBN 1335-8081.
VRABLEC, J. *O otázkach viery.* Bratislava: Lúč, 1992. ISBN 80-7114-066-X.
WIKIPEDIA. Lekárska terminológia [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Lek%C3%A1rska_terminol%C3%B3gia.
WIKIPÉDIA. Homonymum [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Homonymum.
WIKIPÉDIA. Karol I. (Rakúsko-Uhorsko) [online] [cit. 24-07-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Karol_I._(Rak%C3%BAsko-Uhorsko).
WIKIPÉDIA. Mnohoznačnosť [online] [cit. 10-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Mnohozna%C4%8Dnos%C5%A5.
WIKIPEDIA. Východ slnka [online] [cit. 30-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchod_slnka.
WIKIPEDIA. Západ slnka [online] [cit. 30-06-2020]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1pad_slnka.
ZLATŇANSKÝ, J. Posvätný rád orda. In: *Duchovný pastier*. 1997, roč. 78, č. 9, s. 409 – 410. ISSN 0139-861X.
ZLATŇANSKÝ, J., JAVOR, F., BLATNICKÝ, R. Osobitné prvky slovenského prekladu Katechizmu Katolíckej cirkvi. In: *Duchovný pastier.* 1999, roč. 80, č. 9, s. 418 – 421. ISSN 0139-861X.
ZLATŇANSKÝ, J., JAVOR, F., BLATNICKÝ, R. Pramene použité v slovenskom preklade Katechizmu Katolíckej cirkvi – II. časť. In: *Duchovný pastier.* 2000, roč. 81, č. 2, s. 78 – 81. ISSN 0139-861X.
ŽLNAY, S. Karol I. Habsburský v cirkevno-historickom a politickom kontexte. In: *Duchovný pastier*. 2017, roč. 98, č. 2, s. 96 – 98. ISSN 139-861X.

prof. ThDr. Jozef Krupa, PhD.

PRESNEJŠIE FORMULOVANIE KATOLÍCKEJ DOKTRÍNY

PRVÝ DIEL

Vydala Univerzita Komenského. Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta. Bratislava, 2020

Rozsah 47 strán, 3,37 AH

ISBN 978-80-88696-79-7